

L'ESQUELLI DE LA TORRATXA

20 cts.

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

NÚM 1975 — ANY XXXVIII
BARCELONA 3 DE NOVEMBRE DE 1916

PERIÓDIC HUMORÍSTIC IL·LUSTRAT
10 CÉNTS. — ATRASSATS: 20

AQUEST NÚMERO 20 CÉNTIMS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

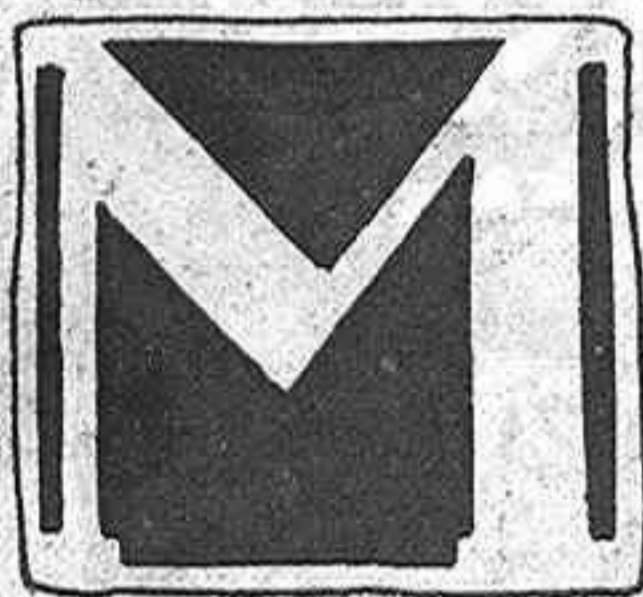
Llibreria Espanyola.—Rambla del Mig, 20
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Fòra de Barcelona:
Espanya, trimestre 3 pts. : Estranger, 5

Eucologi de difunt

MOSSÈN Clascar acaba de publicar un llibre amb aquest títol, que ens estalvia l'imaginar-ne un per a decorar el frontís d'aquesta *Crònica*. Mossèn Clascar pot restar satisfet car per primera vegada honorem l'enginy d'un clergue, però malgrat i enmatllevar-li unes paraules, no podem fer igual amb les seves oracions.

Un escriptor lliberal, no pot parlar dels morts més que amb un marge d'humorisme, perquè els morts són reaccionaris. Els tradicionalistes fonamenten les seves doctrines en l'energia que s'emportaren els nostres avis a la fossa. Els cadavres aconseguiren aquelles fortituts i perfeccions espanyoles que endebades cerquen els vius. L'història d'Espanya està tota ella enterrada en els fossars reials de les catedrals i de l'Escorial. Per això no existeix a Espanya tradició revolucionària i heterodoxa, perquè no tenim sepulcres als heretges, que l'Inquisició amb una sagacitat psicològica impropia de capellans, cremà i esvai les cendres dels protestants. A França és una tradició i una força la Revolució perquè aquesta conserva panteons. Fins els més escèptics, els anarquistes i sindicalistes tenen la seva tapia dels federals afusellats i el seu panteó de Millière, practicant com qualsevol secta religiosa o clan aristocràtic, el culte dels morts.

L'orientació reaccionària dels morts es veu fins en el camí que emprenen les esqueles. No van pas a trobar els diaris republicans, sinó els conservadors i els religiosos. I així els difunts són mauristes en *La Vanguardia* o carlins en *El Correo*, o regionalistes en *La Veu*, sense caure mai a *El Progreso* o a *El Poble* i si hi cauen són un verdader mort, un mort d'esquela barata. El mort posseeix un troç de terra, el tracten amb respecte, no

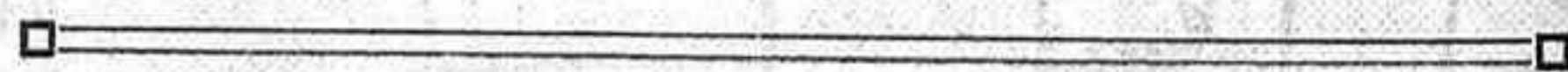
surt mai de casa i sab que no val la pena de variar res perquè tot en la vida és cendra. Els morts, en una paraula, són tots uns senyors Esteve, que si poguessin tindrien torre a Sarrià, es farien socis de la «Lliga», però com que això està per damunt de les seves forces, se contenten amb una esquela a *La Vanguardia* que equival, en fi de comptes, a totes aquestes coses.

El *Don Juan Tenorio* conté la prova documental de les nostres afirmacions. Si un drama existeix fonament conservador és aquesta auca del *niño malo* a l'engròs. Tota la congregació de difunts del *Tenorio* té una oratoria semblant a la dels membres del «Comité de Defensa». Don Diego Tenorio i el Comendador, don Lluís i donya Agnès, peroren amb unció de capellà, i el propi don Joan, que ha conservat en vida tota la seva arrogància herètica i tot el seu nihilisme sensual, quan cau estès davant del capità Centellas compensa el seu penediment. Arribat al cementiri dubta, interroga al cel, es desentén de les seves culpes atribuïdes al Destí, i finalment s'agenolla als peus de donya Agnès predicadora. Doblen les campanes, contempla el seu sepel·li, sab que morí sota l'espasa del seu capità i aleshores, ben comprovada la seva defunció, es fa conservador. Creu en Déu, en el cel, en la família, en l'amor; don Joan en el seu darrer acte és un article d'*El Brusi*.

* * *

No hi ha més que un mort revolucionari: el suïcida. Presenta la dimissió de la seva vida perquè li és voluntat. En ell no mana ni Déu, ni el Destí. S'en va trencant amb la seva vida totes les convencions i solidaritats humanes, i l'Església, negant-li terra sagrada, el llença fòra de tota possibilitat de conservadurisme. En el món dels morts, els suïcides deuen ésser sempre de l'oposició.

PARADOX

En el moment de posar el coll a la guillotina, a un sentenciat li vingueren ganes de riure.

El pare confessor que l'auxiliava li preguntà tot intrigat:

—I ara!... Per què rius?

L'infeliç respongué, fent-li l'ullet:

—Perquè soc innocent,... i ningú s'ho pensa.

Del Jardí dels humoristes

LA AFICIÓ A ENVIAR GENT AL CEMENTIRI

JA LI VÉ DE LLUNY

Una vegada, —parlo de molts anys abans de la guerra, — en ocasió de una ràpida visita que feu a Roma, l'actual Kronprinz, fill de Guillem II, fou l'hèroe d'una resposta espeterrant digna d'un *Gedeón* de estar per casa.

Tota la gent elegant, tots els erudits, senyors i artistes de Itàlia, la estàn rient i comentant encara avui.

L'incident va tenir lloc en el domicili de l'Embaixada d'Alemanya durant una sumptuosa recepció donada en honor del príncep germànic.

En el transcurs de la solemnitat, els membres de la colònia alemanya de Roma, anaven oferint els respectius homenatjes al futur fracassat de Verdún que aleshores somniava encara, pobret! arribar a emperador.

Com és costum en tals actes, com a porta-veu i representant de la colònia davant del Kronprinz va escullir-se el més venerable i eminent dels personatges que residien a la capital italiana.

I el triat fou un vellet de noranta anys: El cèlebre escultor Gerhardt.

El gran artista avençà, doncs, el primer de tots, vers el trono o setial on seia el príncep. Aquest li feu un cordialíssim acolliment, donant a les augustes paraules un fíngit tò amical i complacent:

- Oh, bon Gerhardt!... ¿com us va per aquí?
- Anem fent, mon príncep.
- Què tal?... Us agrada Roma?
- En aquesta ciutat tots els artistes ens hi trobem bé.
- Fa molt temps que hi residiu?
- Seixanta-sis anys, mon príncep.
- Ja és tenir-hi voluntat.

—I es comprèn. Aquí he pintat les meves millors obres... Sinó que... m'he fet tan vell... I, ademés, començo a estar cansat... Ara, mon príncep, no espero sinó anar-me'n a reposar al Testaccio...

—Al Testaccio?... I doncs ¿què feu parat?... —exclamà amb tò de protecció, el Kronprinz— Aneu, aneu! El descans us convé. Ja heu treballat prou. Aneu-se'n al Testaccio desseguida. Deixeu-ho per mí... Ja donaré jo ordres i facilitats per a que us hi portin.

El fill de Guillem II havia ficat els peus a la galleda. Havia prè un cèlebre cementiri per un alegre i tranquil poblet de muntanya.

ADELÍ

Anècdotes patibularies

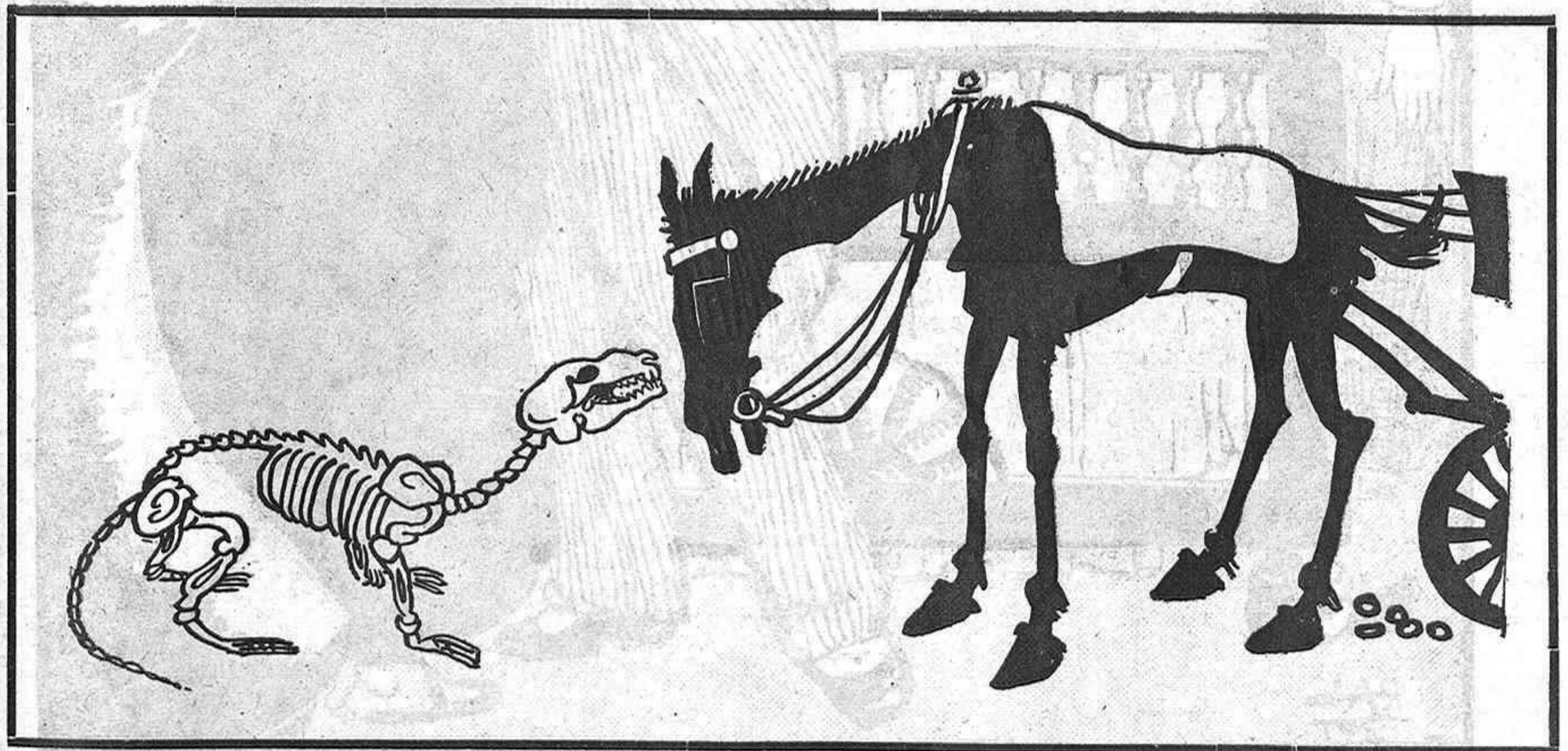
Un condemnat a mort pregunta al seu defensor:

- Ja sab quin dia m'executaràn?
- Sí. Probablement, dilluns que vé.
- Dilluns?... Si que'm sab greu.
- Per què?
- Mal començament de setmana!...

Als condemnats que van a morir al patíbul se'ls acostuma a preguntar què desitgen, com darrer capritxo; i, segons lo que demanen, se'ls concedeix al punt.

A un que era molt bromista li feren doncs la pregunta de consuetut:

- Quina és la teva última voluntat?
- Ell respongué.
- Voldria aprendre l'*Esperanto*.

- Me vols creure a mí?
- Què?
- More't, abans de passar la vergonya d'ésser portat als Toros.

LA CAMBRA MORTUORIA

—Ha quedat bé, veritat?
—No ho cregui; carregat, de deutes.

Els que no moren

Hi ha una petita casta d'homes, literaria i mundana, que han obtingut el calificatiu d'immortals. Són els acadèmics. No és que tinguin una original carnadura que els preservi de la malaltia i de la mort, sinó que són tinguts com a personatges plens de fama que les històries conservaran per sempre més. Després d'ells, tots, lletrats i il·letrats, som mortals de necessitat.

Però hi ha quelcun immortal a la terra que no compleix la llei de la transformació. No són pas els elefants, ni els lloros, ni les balenes. Tampoc els gats que tenen quatre vides, però que no han pogut arribar a cinc. Ni la vella aquella que no es volia morir mai, sense que aconseguís deturar la mort. Tot això té una vida llarga i forta que a la fi s'acaba. Lo que no fineix mai, resistint-se a la mort i aconseguint-ho per misterioses combinacions, que ni s'han aclarit, ni s'aclariran mai, són els diaris.

Un diari és una cosa vitalícia. Ni la misèria, ni l'anèmia, ni l'isolament, ni l'abandono dels homes, ni el llamp del cel, poden matar-lo. Per què? S'ignora. La vida d'un diari no està subjecta a cap llei econòmica ni biològica. Així com existeix gent que es mor de mort, sense diagnòstic possible, els diaris viuen per viure. Ja no hi ha més au fènix que la premsa diària, perquè la revista desapareix desseguida, el setmanari aguanta i el diari dura sempre.

Quantes vegades no heu escoltat l'anunci de la desaparició d'*El Poble*, o de *La Publicidad*, o d'*El Brusi*? Com malalts desanimats, s'ha estès de vegades la nova de que a l'endemà serien morts. I continuaren apareixent impertorbables, resistint i desmentint totes les malestrugues profecies. L'estadística demogràfica periodística, no seria possible.

Un escriptor enamorat de la vida, desitjant tornar als temps clàssics en que no es pensava en la mort més que per a créixer el goig de viure, proposava que a l'arribar la diada dels Morts, davant l'espectacle funerari, entonessin una cançó reconfortant i alegre que fés triomfar l'amor, el plaer, per sobre de les putrefaccions anorreadores. No tenim els optimistes cap necessitat de cantar cançons per a contrariar la mort. N'hi hauria prou amb que anessim a fer una visita a *El Poble*, a *La Publicidad* o a *El Brusi*, com representants de l'immortalitat.

Contra el cementiri, el diari; contra l'«Unió de Pompe Fúnebres» les administracions dels periòdics; contra el *Miserere*, l'article de fons que no mor mai. I en lloc d'una simbòlica corona de *siemprevivas*, podria posar la gent a les làpides i als panteons, una col·lecció d'*El Poble*.

Conte mortuori

L'escena passa a la coberta d'un vaporet d'aqueixos que fan el trajecte de Douvres a Calais, un vaixell per l'estil del que anava el nostre malhaurat Granados quan va trobar la seva mort.

Asseguts en còmodes cadires de palla, dos passatgers, un francès i un nordamericà traben coneixença amb l'excusa d'encendre el cigarro.

Després d'un curt diàleg sense solta, en el qual s'hi remarcaren com a temes principalíssims l'indispensable temperatura, la nitidesa del blau del cel, la tranquil·litat relativa de les aigües del mar, la direcció del vent i el número de milles que feia el barco, ambdós passatgers començaren, naturalment, a expansionar-se tractant de coses més íntimes.

Heu's-la aquí la conversa:

—Vostè deu anar a Londres, veritat?—preguntà intrigat el nordamericà.

—Precisament, a Londres.

—Es casual; jo també hi vaig.

—Home, m'en alegro. Tindrè el gust d'anar amb la seva companyia. Anirem plegats. I pensa estar-se-hi molt a la capital?

—No sé... Això depèn del temps que m'ocupi l'assumptu que m'hi porta.

—Ah, és dir que no fa un viatge de plaer, vostè?

—No, senyor, no. Al contrari.

—Malament.

—Vaig a Londres a l'objecte de retornar un jove anglès a la seva família, que l'està esperant.

—Ah, ja entenc; deu ésser molt jovenet?...

—Vintidós anys.

—No m'hi havia fixat, la veritat, que portés cap jove.

—Es abaix, a la bodega.

—Home!... ¿per què no li diu que pugui, que fumarà un cigarret amb nosaltres?...

—Impossible!

—Com s'entén?...

—Es que el porto mort, ficat dins d'una caixa.

Testament

Jo En Puig i Carreres, fabricant, viudo, amb fills filles i gendres i nores, per quan sia arribada la meva darrera hora dic i mano:

a) Moro creient en un sol Déu tot poderós, criador de cels i terra, al qual demano perdó per les vegades que li he faltat, perdó que segurament em concedirà si té present que fou dit, lo dit i mal dit, en moments de rabia.

b) Vull que em deixin morir tranquilament i de cara a la paret. Els capellans que vinguin després i se m'emportin; però mentres sigui viu, no vull capellans, ni escolans, ni cap mena d'homes amb faldilles. En els moments solemnes de la vida i sobre tot en ses acaballes cal evitar les males tentacions.

c) No vui que em vesteixin. Un llençol per a mortalla i prou. Encara recordo lo que feien riure l'oncle Peret vestit de frac i amb una banda, el cosí Jaume amb una levita enmatllada i l'avi Anton vestit de frare mercenari.

d) Declaro que tant se m'en dóna que m'enterrin

pel civil com pel clero. Fet i fumut, la meva ànima ja estarà entre les mans o entre les ungles de Déu nostre senyor que serà qui disposi.

e) No deixo res als pobres, perquè deixar als pobres és deixar als rics o als panxa-contents que dels pobres viuen. Una vegada vaig sentir a un poeta que deia:

Pobres pobres, si altres pobres
no tinguessin caritat.

I, carai! és veritat.

f) La fàbrica la deixo a tots: fills, filles, gendres, nores, néts i nétes; veiam si vigilant-se els uns als altres, s'hauràn acabat les querides, els Edèns, els amics, les joguines cares i l'ésser de congregacions. Amen.

g) La casa del carrer de l'Hospital és per a En Papitu.

h) La del carrer de Barbará per l'Andreu.

i) La del carrer de l'Estrella per la Laieta.

j) El mas «Xaruc», amb ses terres, per l'Agneta.

k) Referent als mobles, que s'els parteixin com vulguin. Cada un pot sapiguer lo que més li agradi.

l) A les joies, qui primer hi sigui; això pot amagar-se.

ll) Tot el paper de l'Estat queda per a la Tuies qui m'ha endolcit l'existència des de la mort de la meva mai prou plorada i dolça esposa.

m) Al qui falti a la Tuietes, el desheredo.

n) No em feu funerals.

ñ) Que no m'anunciïn a *La Vanguardia*.

o) No us poseu dol; el negre, encara que sembli mentida, s'embruta molt.

p) Del meu retrat feu-ne quatre troços i el dia del meu sant, ajunteu-vos per a ajuntar-los. Aleshores contempleu-me i ploreu-me. Després mengeu un tortell i beveu molt vi a la meva memoria. Aixís els néts estimaran al pobre avi.

q) S'ha acabat. Si compliu la meva voluntat, que tot us vagi bé; sinó, que mal garranyic-garranyac us facin les tripes.

Déu amb tots i sant Pere amb mi.

JOAN PUIG I CARRERES

FOC-FOLLET

-I aon viu ara En Baldiri?

-L'any passat vivia aquí
prô, d'ençà que va morí,
crec que vui al cementiri.

J. BENET

LA RESURRECCIÓ DEL PARTIT LLIBERAL

En Junoy.—Llàtzer aixeca't i camina.

Els exclients del doctor Bluf

Ja era ben fosca nit que encara sortia gent del cementiri. Els guardians començaren a sonar xiulets avisant als ronçaguers que s'anava a tancar la ciutat dels morts, tornant a la pau i a la quietut lo que poc abans era indigna profanació, tot vanitat i tot xivarri.

El doctor Bluf, ensimismat davant de una fossa, no s'adonà de que era massa tard fins que ja en tot el recinte no hi regnava més que un *sepulcral* silenci.

Aleshores, al trobar-se sol en mig dels morts, encengué una cigarreta, s'aixugà els ulls encara llagrimosos i emprengué la marxa vers la sortida.

Encara no havia donat quatre passes, sentí com una esgarrifança de por. Se posà a xiular i apretà el pas més lleuger. Caminava arrambat a la paret de ninxos. De prompte sentí que una mà seca, tot òssos, li tocava l'espatlla.

—Redeu, que has crescut!...
De què fetes al món?

—Pst!... Pst!... Pst!...—
deien les òlives des de dalt dels xiprers. An ell li semblà que eren els difunts que el cridaven.

El doctor Bluf, ple de bardsarda, es posà a córrer. Però ja no hi sigué a temps; ja era tot inútil. Al tombar la cantonada del primer carrer de ninxos, una calavera li barrà el pas.

—Torne'm la vida que m'has pres, lladrel!...

El doctor Bluf restà glaçat de cap a peus; no tingué valor ni per a contestar.

Aviat s'obriren silenciosament centenars de tombes de tota mena. Dels sumptuosos panteons, de les severes criptes, dels sepulcres més modestos anaren sortint calaveres de totes les mides i de totes les edats i de tots els estaments.

—Oh!... El doctor Bluf —cridaven vessant d'indignació.

—¿Encara té'l desvergonyiment de venir aquí a fer-nos mofa?

—Donem-li la vacal!...

—Ja està dit.

L'enrotllaren, abruncant-lo de mala manera. Mentre les quatre calaveres més fornides es disposaven a mantenjar-lo amb un sudari, totes les demés armaven gran tabola al voltant, en una imensa sardana.

El doctor Bluf tingué encara esma per a dir:

—Respecteu el meu dolor!...

—Quin dolor?—li preguntaren a chor les calaveres
—No has vingut aquí a burlar-te de nosaltres, que't donàrem la vida i els quartos?

—No, —respongué el metge — He vingut a plorar damunt la tomba del meu fill que ni amb tota la meua ciencia ni amb tots els meus diners he pogut salvar.

Al comprovar la veritat, les calaveres, deslliuraren tot seguit al doctor Bluf, i anaren en corporació a depositar flors de les seves coronnes a la fossa del fill d'aquell metge tant savi, d'aquell pobret infant ignoscent, que havia mort de una *meningitis* fulminant feia pocs dies.

Una de les calaveres, la més exaltada i més mancada de pietat, s'enfilà en aquella escala de pujar els morts als ninxos de dalt de tot i cridà a la multitud:

—Hurra!... Estem venjats!

Mentres una calavera vella i menuda, que feia cara de haver posat moltes criatures al món, mormurava a mitja veu:

—Pobre doctor!... Quan ell, que li és pare, no'l pogué salvar...

Epitafis

I

Per disfrutà'l panorama
i tení'l pis ventilat.
vivía sempre en terrat
el ciutadà Pere Cama.
I mireu si ha estat de sort,
puig ja que tant li agradava,
si en vida en terrat estava
enterrat està bo-i mort.

II

Aquí jau en Pau Trullà
un tronera com n'hi han pocs,
amic de dones i jocs
i enemic de treballà.
Sols pensava en divertir-se
i segons qui l'ha tractat
l'únic que ha fet encertat
diuen que ha sigut... morir-se.

P. CATALÀ

—De subsistències.

La mort de la núvia

CANÇÓ POPULAR

Matinet me'n lleví jo,
matinet a punta d'alba.
Poso la sella al cavall,
dret a la costa solana.
El galó negre al barret,
la sabata encibellada.
Jo me'n pujo costa amunt,
amunt la costa solana.
Quan a mitja costa só
sento una veu prima i clara.
Una espina'm toca el cor:
n'es la meva enamorada.
Jo m'en giro de cavall:
ja l'an veig tras una mata.
Jo n'hi dono'l Déu vos guard:
ella també me'l tornava.
Ens posem a enraonar
de les penes que'l cor passa.
Tant i tant vam conversar,
que ella a plorar se'n posava.
—No'm diries, mon amor,
quan tornarem a encontrar-nos?
—Ai, amor! Com t'ho diré?
Amor, com t'ho diré ara?—
Jo li dono un anell d'or,
de set pedres violades;
ella'm dóna un mocador
tot brodat de seda i plata.
—Adeussiau, dolç amor!
Bé tardarem d'encontrar-nos!—
Poso la brida al cavall,
dret a la costa solana.
Quan ne soc un xiquet lluny
sento tocar les campanes.
Ja'n veig venir un amic,
amic meu de confiança.
—¿Me'n diries, mon amic,
per qui toquen les campanes?
—Amic meu, jo t'ho diré:
per la teva enamorada.
—Valga-m Déu! Com pot sè això
No fa un quart que l'he deixada!—

Jo m'entorno costa avall,
avall la costa solana:
poso la brida al cavall:
dret a casa seva anava.
Pel camí trobo un fuster
que estava fent un caixa.
—Fusteret, bon fusteret:
per qui feu aquesta caixa?
Per una flor de quinze anys,
que es la teva enamorada.—
Quan ne soc prop del fossar
trobo un vellet que cavava.
—Ai, vellet, el bon vellet:
per qui feu vós la fossana?
—Per una nina la faig:
morta n'es d'enamorada.
—¿Me dirieu, bon vellet,
me'n voldrieu dir la casa?
—A tres portes del portal
trobareu-la amortallada.—
Aixís que n'entro al carrer
veig mitja porta tancada:
cortina negra al balcó.
El meu cor se'm traspasava.
Tot ne són llantos i plors.
Així que passo l'entrada
ja me'n pujo escala amunt,
com si jo fos de la casa.
Pujo lo primê esgraó,
pujo'l segon de la escala.
Al ser a dalt del replà
me la veig amortallada.
Ja la'n veig a sobre'l llit,
sobre'l llit amortallada,
un llum a cada costat,
i que los dos cremaven.
Jo me n'hi agenollo als peus,
als peus me n'hi agenollava,
i me'n poso a suplicar
a tots els sants i les santes.
Després de fer oració
ja n'hi destapo la cara.

—Amor meu, no'm toquis pas,
que jo'n fóra condemnada
—Bé m'hauries de tornar
les racades que t'he dades.
—Vés a la cambra del mig:
trobaras la meva mare,
que te'n vui tornar les joies,
les joies que tu m'has dades.
Digues que't donga les claus,
les claus de la meva caixa:
hi trobaras l'anell d'or,
de set pedres violades.
Torna-hi aquell mocador
tot brodat de seda i plata.
En el primer calaixó
trobaras las arracades;
en el calaixó de baix
trobaras l'anell de plata,
i lo ret de carmesí
dessota la roba blanca.
Després ves a cal fuster
i digués que al fer la caixa
me la faci un xiquet gran,
que tots dos hi poguem cabre,
que jo me'n só anat del món,
jo del món me'n soc anada.—
Me'n baixo escales avall;
n'encontro son pare i mare.
—Are bé n'esteu contents
que m'heu mort l'enamorada!
Ja que no me l'heu donat,
bé l'haureu casada ara!
—No l'haurem casada, no,
que'l bon Déu se l'ha emportada.
De minyones com era ella,
en el món n'hi ha prou d'altres.
—No pas per a los meus ulls
en el món n'hi ha cap altra.—
Ja se n'hi ageu al costat,
se'n pega tres punyalades.
Quina tristesa que fa
que una mort ne causi una altra!

La mort d'En "Pep de la Palla"

Cercant almoïna, captant,
un pobre esgarrat anava;
era además de gandul
un tocasón de cà'l ampla.

L'ofici per ell cursat,
o siga el de pidolaire,
li esqueia d'allò més bé;
que ni pintat, li quadrava.

Sec, de verola picat,
borni d'un ull de la cara;
amb lo braç esquerra mort
com un batall de campana;
sobre d'un bastó de boix
sos quaranta anys repenjava.

Per sarró portava un sac
omplert de palla a mig aire
que li feia de coxí,
de maleta o de senalla
segons les vicisituts

que la sort li deparava
i pel sac, i sols pel sac
de sa pobre indumentaria,
del poble era cònegut
pel nom de «Pep de la palla».

Després de captà, a les nits,
a fóra vila buscava
el racés d'algún paller
a qui donar còs i ànima,
i en ell ben entafurat
bo-i colgat de palla blana
sis hores del costat dret
i sis més de l'altre banda
encara que'l món finés
en el jas se les passava
¡com no, si per 'nà a fangar
no el cridava la campana!
¡i per què llevar-se el Pep
si el dormir tan li agradava!

Més com diu lo musulmà
«estava escrit» (i ho estava)
que el pobre, el pobret aquell
morir devía a la palla,
i així fou, puig certa nit
en que com un sòc estava
dintre del cor d'un paller
roncant com granota a l'aigua,
s'aixecà una tempestat;
un llamp abrusà la palla
i aquell paller restà a poc
convertit en una flama,
quedant el pobre rostit,
com sardina, dins la brasa.

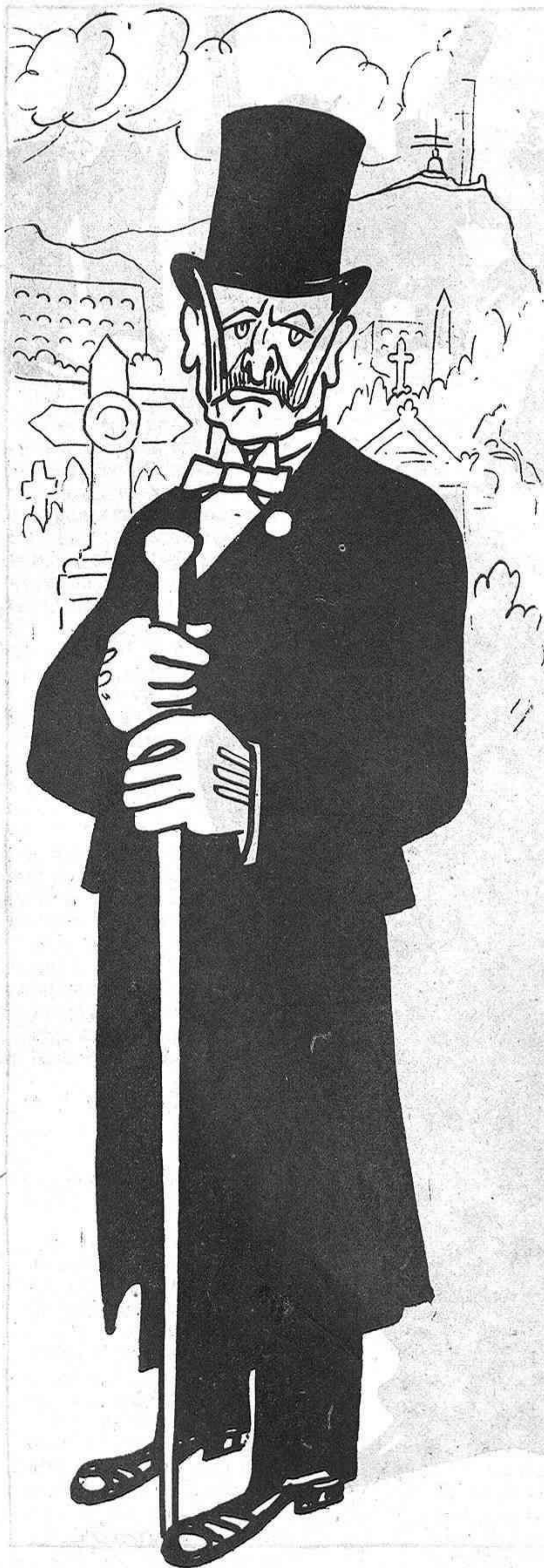
«Estava escrit», digué algú,
i es molt cert, «escrit estava»
que'l Pep devía morir
en braços de... sa estimada.

S. BRUGUÉS BERTA

ELS VIUS

—Que acompanyarà el mort fins al Cementiri, vostè?
—Fins al Cementiri, no... Fins a «Ca'n Pepet.»

El porter de la Necròpolis

Anècdotes del "Tenorio"

Ja és sapigut que les representacions del *Tenorio* han sigut riques en tota llei de graciosos succeïts i de casos de tota mena interessants que són riulla i conteniament de còmics i aficionats. En recollim uns quants, sense la més petita intenció de descobrir-los.

Suprimirem sempre els noms perquè no es tracta de molestar a ningú.

Representava el *Don Juan* un actor que tenia una veuarra formidable, espantable. Cridava tant i tant que sentir-lo, amb aquella veu donar aquells crits, era cosa d'apretar a córrer. El públic ja s'havia *bellugat* en varies ocasions, però, de totes maneres ja era l'actor a l'acte del cementiri sense que li hagués passat res de *mayor cuantia*. I deia l'home enfutismat:

«*Daos prisa; aquí os espera otra vez Don Juan Tenorio.*»

Una veu del públic no pogué aguantar més aquella cridoria:

—Animall!

L'actor, seguint el recitat:

—*Quién repite mi nombre?*

Gran aldarull.

◆ ◆ ◆

Són a escena *Doña Inés* i la *Brigida*. Lloc: el teatre «Novedades». Dia de Tots Sants a la tarda. La canalla i àdhuc les persones grans, mengen castanyes amb una gran fruïció.

En la famosa escena de la carta. Ritmant amb els versos d'En Zorrilla, el soroll de les barres dels que mengen castanyes i àdhuc s'atreveixen a tirar-les a l'escena.

Doña Inés llegeix:

—*Doña Inés del alma mia.*

Un espectador tira una castanya a l'escena, amb tant acert que tocà el paper que té l'actriu a les mans, tirant-lo a terra. Aleshores la *Brigida*, torbada, va per agafar-lo. S'equivoca i agafa la castanya, i amb la castanya a la mà, oferint-la a donya Inés, exclama patètica:

—*¡Virgen santa, qué principio!*

◆ ◆ ◆

Feia dies, setmanes, mesos que'n Palaudaries volia debutar, ingressar a la companyia. El director el feia passar amb raons i panyos calents. Prou li deia En Palaudaries que ell sols volia un paper petit, un paperet insignificant per a que's poguessin judicar les seves aptituds. Endebades! Aixís passaren, com diem, uns quants mesos.

Arribaren els Tenorios i al director, per a fer economies, se li ocorregué aprofitar an En Palaudaries.

—Miri, li digué—no's cregui que en el teatre hi ha res insignificant. Tot té una gran importància. Aixís, doncs, vostè farà d'*estatua del Comendador*, a l'acte del cementiri. I a veïam si es coneix que no és un comparsa sinó un artista!

Amb això el director tombà l'esquena, content d'explotar l'entusiasme d'aquell ximple, i En Palaudaries, més content que un orgue començà a rumiar. Lo que rumià bé es veurà prou bé.

Ja som a l'acte del cementiri. Damunt del panteó, En Palaudaries vestit d'estatua, serio i digne, fa verament patxoca. Fins ara tot va bé. Però ell espera impacient el moment en que ha de lluir-se.

Don Juan diu, fatxenda?

«Tu eres el más ofendido
y si quieres te convido
a cenar, Comendador.»

Aleshores En Palaudaries, se'l mira i extenent els braços diu, cortisà, polit, modest!

—Hombre, yol...

Aquesta fou la creació d'En Palaudaries.

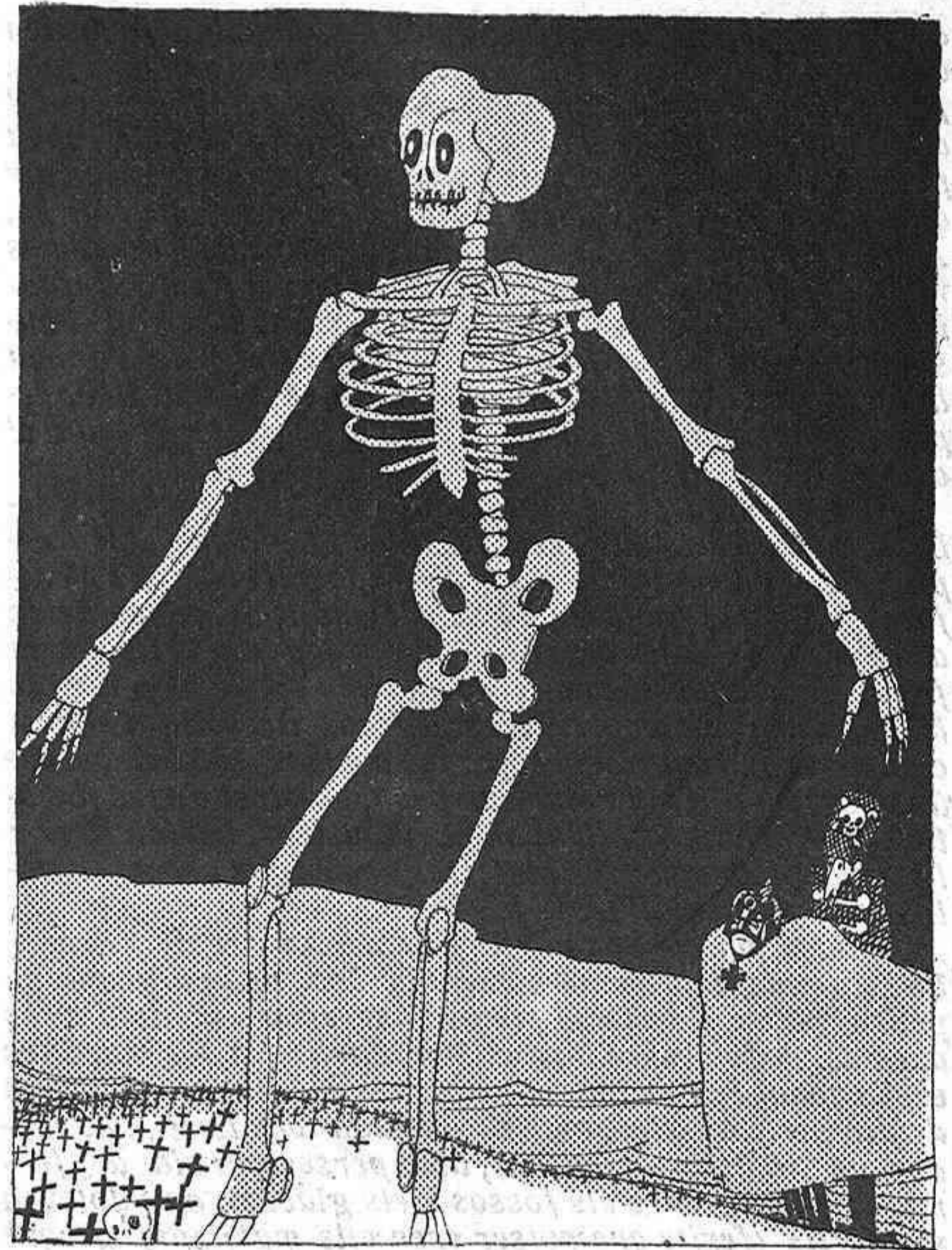
Un actor dels *camelístics*, dels que parlen brut; és a dir, dels que no pronuncien clar, donava freqüents disgustos al director de la companyia, a causa d'aquest defecte.

En el Tenorio li fou repartit l'escultor.

—Veu—deia ell al director—amb aquest no m'equivocare. Totes les paraules són senzilles i clares.

Efectivament, tot havia anat bé, fins lo de Carrara i l'home estava reventant de satisfacció. A l'acabar l'escena no hi veia de cap ull. Feu el mutis concrets, mentres deia, amb boja alegria.

—«Ahora que los componganos se las sevilla con él!»
Ja podeu pensar que se la van sevillà bé!

—Aquest any sí que faig festa major!...

GLOSARI

EL MUSEU DE GIRONA

V I DARRER

Deixem els quadros oficials del ministeri de Foment que vagin barrant-se en santa pau, i anem a la secció, diguem-ne heroica, d'aquest museu de Girona.

Aquesta secció, que hauria d'ésser l'altar major de aquest refugi, tal volta per falta de lloc està un bon xic arreconat. Al mig de lo que hauria d'ésser el sagrari d'aquest assil, s'hi veu la primera tomba a on va reposar el general Alvarez, una tomba de marbre negre amb inscripció sobre marbre blanc, d'una pobresa de forma i una severitat de línies que dona fret al que la contempla. A dreta i esquerra, sota vidres que's van entelant de dia en dia, plans estratègics de Girona, a on cada nom i cada ratlla podrien portar la seva làpida; a terra, obertes i rovellades, bocins de bomba i pilots de bales, amb les entranyes al descobert, recollides d'aquella pluja de mort que durà set mesos; al costat, fusells, un troç de canó, trompetes, baionetes, sabres i pistoles, tot esmicolat, tot malmès, amb patina i verdet que és sang, i justa esmolada de servir... i aquí i allà, lo mateix que exvots, algunes condecoracions amb els seus flocs despinats, com aquelles flors de fossar que's veuen darrera dels vidres.

D'aquest altar de relíquies se'n desprèn com una flaira de cosa morta i viva a l'hora; un no se sab què de tragedia; un fret de gel, al mateix temps que caliu de ressurrecció; però tot això, al fi, són objectes. Lo que

impressiona allí, realment, són els homes o el record dels homes: és la vida dels defensors, és una gran fotografia que sembla que vetlli la tomba a on havia dormit el seu Alvarez.

Aquesta fotografia és la dels vells que sobreviurien dels dos memorables setis, l'any mil vuitcents seixanta tres. Són setze. Estàn en dos rengles i tots tenen més de setanta anys! Els que ja no poden caminar seuen, posant, a primer terme, a l'ombra de dugues grans banderes; els altres vuit, drets, al darrera, treuen el bust damunt de les espalles, i al mig hi seu un capellà amb una condecoració, destacant-se damunt del seu hàbit. Aquests vells tots són nobles. Un decret de 1810 declarà nobles personajes an els que s'haguessin salvat dels setis; an els pocs que'n varen restar vius. Tots ells van amb la millor roba: prendes groiaudes de panyo, levitons amples, casaques blaves, corbatins de quatre voltes, que havien sigut guardades anys i més anys al caiçó vell, i que sortien a llum per fer aquell retrat, que era un acte..., i tots ells, majestuosament, plens de ferides i d'arrugues, com les muralles de sa ciutat, són les ruines vivents del seu poble. Mirats en conjunt, aquests homes formen un munt de roba negra, de roba del dol d'un endemà, i ploren un ritme de caiguda. Els còssos sembla que s'acotin cap a la terra que'ls espera. Els uns se aguanten amb els altres. Són restes de vells baluarts... però d'aquelles levites negres en surten les testes glorioses, que amb tot i les seves arrugues alcen el front, no volguent morir. Aquells ulls de llantia apagada i aquelles espalles de torreó escrostonat per la vellesa, a l'ajuntar-se en agrupament, potser presenten la llegenda, i la fredor dels seus ulls s'encén d'immortalitat. Aquells homes, al retratar-se per venir a formar an aquest museu, varen obrir la darrera llum que portaven a la seva ànima. No ens estranyaria pas que a l'endemà

de l'agrupament en morissin més de la meitat. Ja havien complert amb sa ciutat. Ja havien deixat un gran exemple. Ja podien rendir-se amb tots els honors. M'han contat d'un que, no poguent hi ésser, va enviar el seu retrat perquè el possessin amb els companys, i quan li varen dir que ja hi era, va cloure els ulls per no despertar-se. Aquest agrupament, an aquest museu, és lo que li dona més vida moral, més significació; és lo que el fa més refugi i és lo que té més sentit de lo que tenen d'ésser els museus. Fossar del cor de les ciutats i estoig de l'ànima dels pobles. Aquest agrupament viu en el seu lloc; reposa en el claustre de casa; naix a la posteritat an el casal de la seva gloria.

D'aquí estant, si els morts no s'apaguen, aquests vellets poden recordar que aquesta església que els aixopluga era l'hospital de sang dels que baixaven de Montjuich, dels que portaven de Sant Daniel, dels que queien a Pedret. Si molt convé, algú d'aquests vellets havia jagut sota aquestes naus, que havien fet de soplug de homes i ara fan d'abric a les pedres. Tal volta d'aquest campanar havien vist rebolre les bombes, que ara corcades dormen allí sota els seus peus, o potser de les finestres, que ara donen llum an els claustres, havien tirat a l'enemic amb aquestes mateixes armes que ara es rovel·len com presentalles.

D'aquí mateix poden veure aqueixa torre de Girone-lla, caiguda i talment esverlada com una magrana de pedra, plena de molsa pietosa que en va modelant les arestes, poden veure aquest Montjuich amb ses muralles escrostonades i suant rovell per les esquerdes rompudes de dia per les bales, amb despietada toçuderia, i adobades de nit pels defensors, amb perseverancia de formiga; poden veure els fossos i els glacis a on udolaven els ferits (ferits que potser eren ells mateixos) perquè els anessin a recollir, i aquells baluards escrostonats a on no hi ha terra que no guardi alguna gota de sang. Poden veure la Catedral allí al cim, de color d'acer, amb regalius d'ocre i or que baixen dels grans finestrals i degotalls de blau de cel que llagrimegen de les altes gàrgoles, plenes de trencs i d'esbornats, i l'àngel que va perdre el cap pel vèrtig de les canonades i els vidres de les lluernes que varen perdre els colors. Poden veure la gran muralla de Sant Cristòfol, talment corcada, guardant bales cada ferida i negra com si la pólvora la hagués enfosquida per sempre més, i poden veure aquest Galligans, aquest barranc, a on els morts francesos, al assaltar el «Quarter d'Alemanys», havien fet de resclosa a l'aigua. No hi pot haver cap més hospital com aquest, a on uns homes estiguin tant en el seu fons, ni un fons que emmarqui tant uns homes. El jorn que la pols es mengi aquests retrats, que van destenyint-se les muralles de Girona, semblaràn un xic més desertes. Ja podran venir els reformadors i fer-ne aixamplis, amb el seu fiellato.

Ara com ara, i fins que succeeixi, les muralles de aquest Girona que's poden veure des d'aquest lloc, són d'una emoció sobirana. Aquí, enfilant-se marges amunt, allí, retallant-se damunt del cel d'una negror definitiva, sembla que el sol no les hagi vistes. En lloc de fetes pels homes, sembla que s'hagin petrificat i sembla que hagi caigut damunt d'elles una pluja de maledicció i sembla que les coroní un gloriós arc de Sant Martí. Aquells forats de la metralla que amb tan dalè tapaven els homes, dia i nit en set mesos de seti, ara és l'eura la que cuida d'omplir-les sense deixar-ne ni una i les envena de dalt a baix. A l'amor d'elles les pedres s'aguanten una estona més, i si els gironins no visquessin tan encantats de cansament, cada pedra que va queient d'aquelles muralles malmeses, les haurien de dur, dessota tàlem, a sota les naus d'aquest museu.

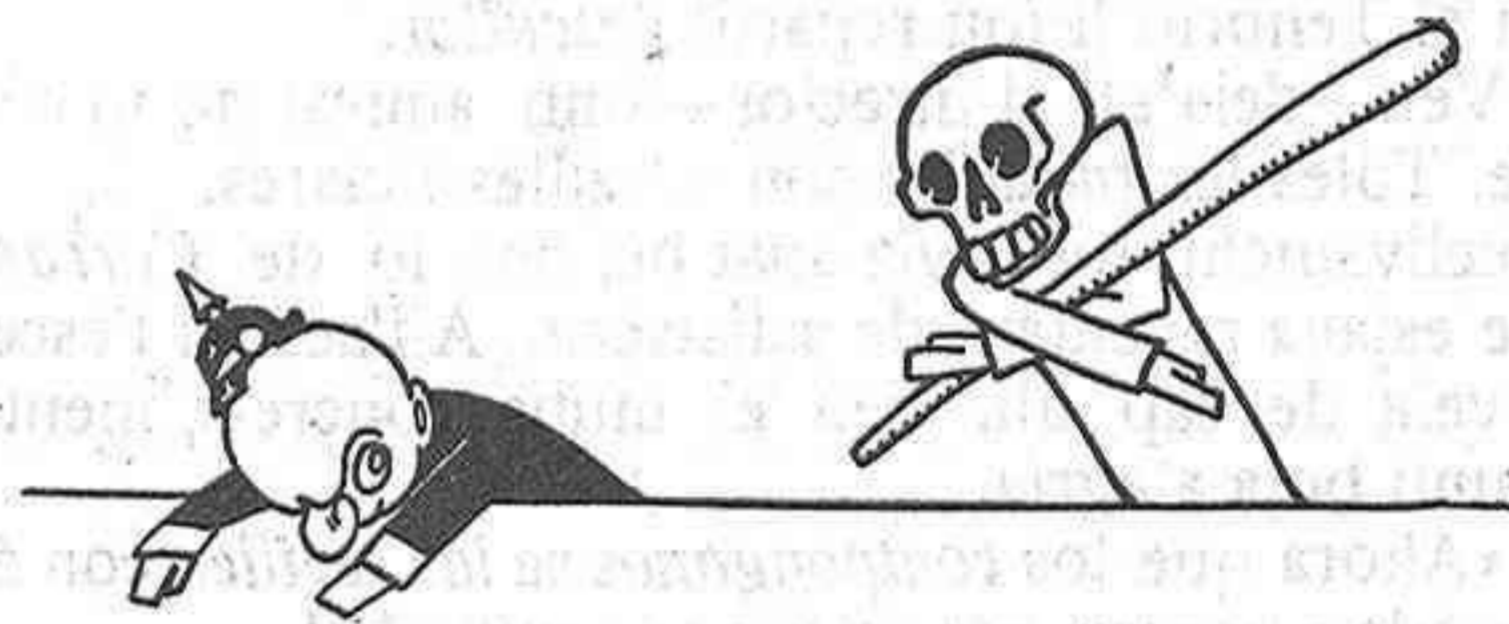
Totes, però totes, en són dignes i els gironins en són responsables. Totes són com darreres pedres. Totes són pedres de monument. Totes elles, al rodolar i dir

que són de Girona, se les ha de saludar amb respecte.

Que pensin sols, els fills de Girona, que el respecte que els té tothom els ve d'un passat gloriós. Poques ciutats hi han al món que tinguin més obligació a guardar les seves reliquies, que tinguin un deure més sagrat de cuidar la seva noblesa. En lloc de les petiteses que puguin tenir ells amb ells, que's vagin a mirar aquells retrats, i si duen un xic d'heroisme tindran vergonya de mirar-los.

Que pensin també que aquest museu no és una curiositat provincial. Són les cendres de lo que han estat, els seus pergamins, el seu passat, i si deixen refredar-les amb oblid o amb indiferencia, Girona en lloc de lo que és, una fita exemplar del temps, serà... una capitania, un bisbat, un jutjat, una audiència; serà una provincia numerada an el catastro contributiu; serà un districte cuner; serà un poble que, per fer uns aixamplis, fa grava de la seva historia.

XARAU

Agonía neutral

A uns pobles estrangers, la Pau armada s'enduia els pressupostos més nodrits, i una guerra europea era titllada de somni de les *Mil i una nits*.

El casc prussià anys enrera no era estigma signant el front del món civilitzat; si en Francisco Josep era un enigma, el Kaiser un cas d'àlgebra enredat.

La vida era difícil, pro no ho era de bon troç tant com ara, que vivim menjant poc i de qualsevol manera, prop del còdic penal, vora del crim.

Ens dava engunia Cuba quan s'alçava queixosa dels vampirs que hi 'vsem dut, i l'immensa manigua es transformava en tràgic pou per nostra joventut.

Enllà de Gibraltar En Maura obría el vesper del Marroc qui ens fa gastar sang, or, paciència, fè i filosofia, i una setmana tràgica va armar.

Pro al menys no eren tan cares les patates, el pa, arroj, vi, llomillo, amaniments, i amb tot i no tenir coses barates com ara, els lloguers eren més decents.

Tenim la mort neutral en perspectiva que és la mort més dolenta pel mortal: Tenir l'ànima morta i la carn viva!

Val més morir, que viure sense un ral.

ALBERTET DE VILAFRANCA

Quan fou mort...

Efectivament l'Isidret era lleig. Tenia uns ulls bonics, un nas perfecte, una boca regular, unes orelles bufones; però tot estava col·locat tan fora del seu lloc que resultava la fesomia de l'Isidret una divertida caricatura.

La Clareteta li tenia un veritable odi. Els seus pares la havien casada per força amb aquell tipu i ella havia jurat fer-n'hi una de crespà. Tot sovint exclamava:

—Ai, que felicitat fóra si aquest home se'm morís!

De tots modos la Clareteta no li va fer a l'Isidro aquella tan crespà que li havia promès. La bondat del seu marit la desarmava i com que en el fons era una bona xicoteta, permaneixia fidel an aquell marit estrany que Déu li havia donat.

L'Isidro va comprendre al cap d'avall que no feia jòc amb aquella xicoteta de dinou anys: jove, hermosa, elegant i riallera, i un dia, *ai què tinc!* torça el coll i s'en va mansament a l'altre barri.

La Clareteta va plorar una mica al bon home, va alegrar-se de l'alleugeriment d'aquell marit i comprant una benedicció apostòlica per a posar-la a l'esquella de *La Vanguardia*, va enterrar-lo amb tots els honors d'un espòs volgut.

* * *

La descansada viudeta va veure que el dol li esqueia i semblant li que el culte a la memoria del marit podia ésser un bon esqué per a fer la conquesta d'un successor ben guapo, va dedicar els dematins de bon sol al seu difunt anant, elegantíssimament habillada, a portar-li vint cèntims de flors.

Com que la Clareteta era una xicoteta amb totes les de la llei per a fer perdre els estreps al millor genet, ben aviat van sovintejar els galantejadors.

Molts dies arreu, quan ella pujava al tramvia davant de Santa Mònica, hi pujava també un jove alt, elegant, fins la Clareteta l'hauria trobat guapo si no hagués tingut uns ulls de peix mort que el desfavorien. A! compararlos amb els ulls exp. essius del seu Isidret, Déu l'hagi perdonat, sentia l'anyorança d'aquelles mirades de dolça adoració que li dirigia el seu difunt.

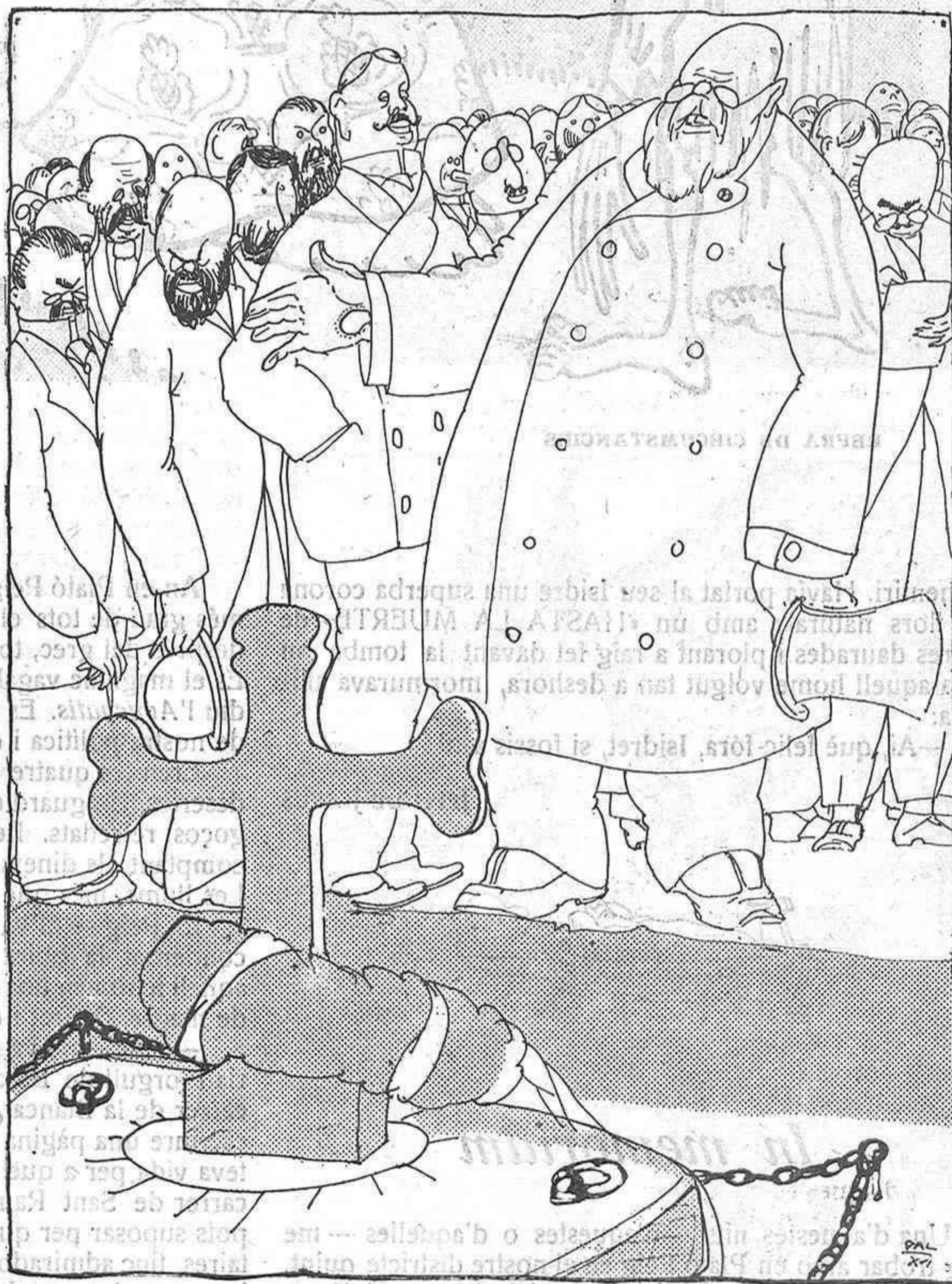
Molts dies, quan resava devotament un pare-nostre davant el ninxo on geia l'Isidret, li trencava les oracions un senyor de mitja edat, ben plantat i carregat de joies, que passava una i deu i vint vegades, mirant-la amb molta afició. La Clareteta l'examinava de

reull i li hauria agradat si no fós que li trobava els morros de Jhonson i com untats de cansalada. Si hagués tingut els llavis peto ners del seu difunt, aquell home hauria sigut perfecte. Però, ai! boquetes com les de l'Isidro, no en corrien. Prou la recordava amb recansa la un xic desconsolada Clareteta.

La constància en anar al Cementiri i les qualitats *sueltas* que anava recordant d'aquell conjunt lleig que fou el seu marit, anaren d'en mica en mica portant el convenciment al cor de la Clareteta de que cap home podia comparar-se amb el seu Isidre i un amor que mai havia sentit, o al menys de que no s'havia adonat, s'apoderà de l'esperit de la inconsolable Clareteta.

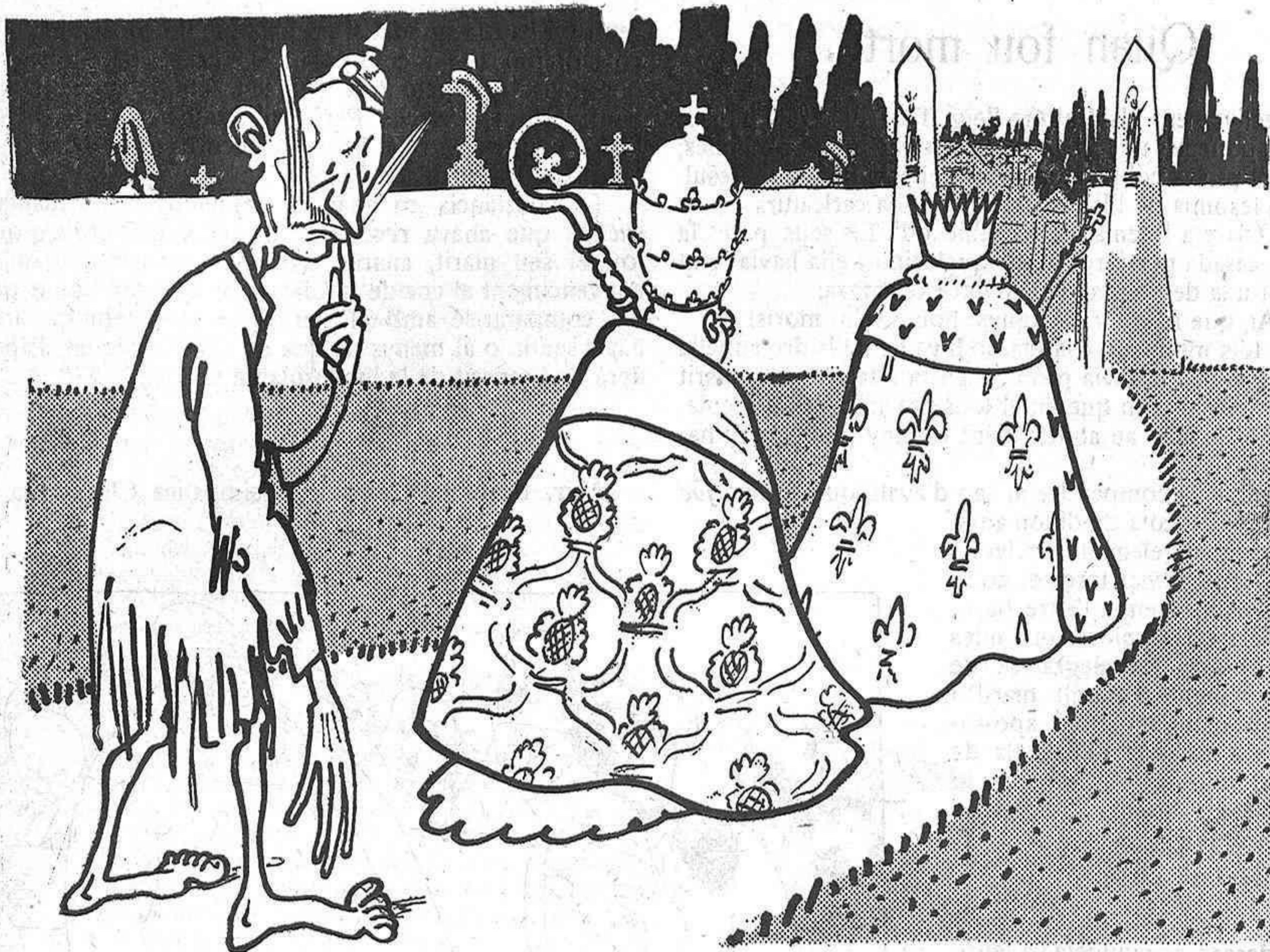
* * *

Ahir, diada dels morts, la simpàtica Clareteta era al

EL DIFUNT GERMANÓFIL

—Va morir d'un acòrdent, pobret?
—Sí, senyors. A conseqüència de l'explosió d'una guatlla de l'Estació de Nauen.

REFRÀ DE CIRCUMSTÀNCIES

Tant hi va el rei, com el papa,
com aquell qui no té capa.

cementiri. Havia portat al seu Isidre una superba corona de flors naturals amb un «HASTA LA MUERTE» de lletres daurades i plorant a raig fet davant la tomba on geia aquell home volgut tan a deshora, mormurava afligida:

—Ai, què feliç fóra, Isidret, si fossis viu!

JEPH DE JESPU

In memoriam

Una d'aquestes nits —d'aquestes o d'aquelles— me vaig trobar amb en Plató Peig en el nostre districte quint, en el nostre jardí dels vicis i dels suplicis d'amor. Va ésser en un carrer estret, famós en les gasetes del crim, i en el que la gent s'hi devia i s'hi deu encara ofegar i morir de fosc, d'engunia, de brutícia i de fam.

An en Plató Peig, al formidable Plató de Sabadell, al més gran de tots els Peigs i al més alt de tots els Platons després del grec, tots el coneixeu. Es el miserable etern. Es el magnífic vagabond dels somnis d'or i de sang, com diu l'*Amichatis*. Es una mena de «Jacques sans culottes» de nostra política i de «Jean Rictus» de nostres lletres.

Eren les quatre de la matinada. Les tavernes estaven desertes. Els guardies dormien en els portals roncant com goços refredats. Les dones es retiraven als seus cataus comptant els diners guanyats en les seves prostitucions. Les llums, més que llums, semblaven llagues de la nit.

En Peig se'm va apareixer súbitament com si s'hagués condensat la boira de tot el carrer i hagués resultat de aquell fenomen una figura de cementiri. Aixís ell de pàlid, de magre, de fret i de tràgic.

—Vinc—me va dir— del carrer de Sant Ramó'n, gloria i orgull de Barcelona i abus del gènere humà. Es el carrer de la Blanca ¿sabs? Sobre aquell assassinat tu vas escriure una pàgina cèlebre. Els angels rebels guardin la teva vida per a que puguis dir veritats com aquelles. El carrer de Sant Ramó'n es una de les meves debilitats. Ja pots suposar per què. Allí soc molt popular entre les heitaires, tinc admiradores que se'm rendeixen per pur amor i puc menjar gratuïtament sempre que vui, en «El Canario». El carrer de Sant Ramó'n no té mes inconvenient que està infestat de lerrouxistes, que hi porten el tifus, la blenorragia, el joc, el matonisme i la macroneria. El

lerrouxisme és un dels meus odis. Transigeixo amb en Lerroux perquè encara que canallesc, es gran. Passi també l'Emilià perquè es cuida dels presos polítics i perquè sempre que necessito un duro me'l dona. Però lo demés tot es femta. La pleb del partit no és digna de passejar-se per aquest carrer intel·lectual, amorós i històric. El carrer propi del lerrouxisme i de l'espanyolisme és el de Sant Olaguer, aon hi ha una taverna que li diuen «La Neutral» ¿No't sembla?

Mentres parlava, en Plató Peig, feia unes ganyotes terribles. S'estremia de cap a peus, entortolligava els dits, donava salts brusques i canviava de cara d'un modo fantàstic. Semblava que parlés amb una brasa a la boca, o que tingués la panxa plena de rates que se li mengessin els budells.

En Plató continuà:

—Ara tinc un gran projecte. ¿Sabs lo que és això? (Me ensenyava una ampla tira de paper que li arribava desde el barret fins a les sabates.) Aixó es un periòdic. Millor dit, ho serà. Sortirà molt aviat. S'anomenarà *El Pasquin*. Estarà escrit no més per una cara, per a que no s'hagi de girar full. Conto amb la teva col·laboració perquè el periòdic serà de la teva escola. El meu setmanari, ve a dir coses fortes i a dir-les fortament. Figura't. El primer número el vui dedicar sencer an En Nicomedes Méndez. Serà un número *In memoriam*. Tu me faràs l'article de capsalera. Jo escriuré tot lo demés. El panegíric del ex-butxí d'aquesta Audiencia no'l podem fer més que tu i jo. Tu perquè has decapitat més criminals que En Nicomedes. Jo perquè estic malalt de la tristesa que sento de que aquell home se'n anés del món sense donar-me temps per a fer mèrits per a morir a les seves mans. Sí, perquè jo no vui que me escanyi un carnicer qualsevol. Un de aquests advocats, metges i empleats que han sol·licitat la seva plaça. Ningú d'aquests canalles morirà de sentimentalisme com en Méndez, que no va poder sobreviure al suïcidí de la seva filla que es va matar perquè la va deixar el promès al saber qu'era filla del butxí. Tots els nostres concellers, diputats i ministres són uns butxins, maleits com en Nicomedes Méndez. Però no n'hi ha cap que sigui capaç de morir-se de pena com ell.

En Peig agitava furiosament el seu periòdic nonat i semblava un difunt que portés a les mans la seva mortalla. Després me va dir:

—Escolta. Necessito quinze cèntims per a fer dos rals. ¿M'els vols donar?

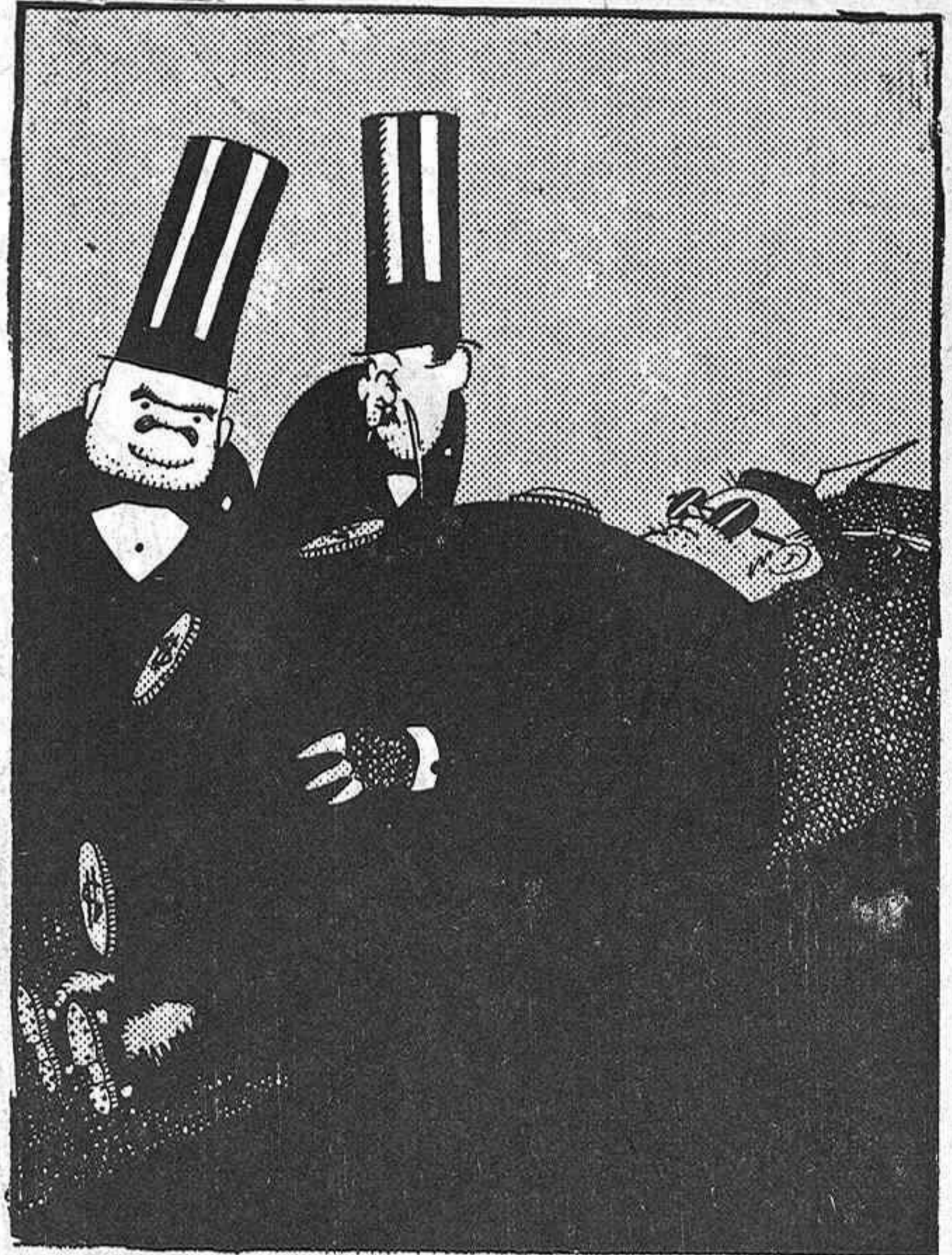
—Té, dues pessetes, és tot lo que porto.

—Gracies, gracies. Fa un parell d'hores que m'he tirat al aigua en el port perquè no tenia diners per a comprar cocaïna. Un pescador m'ha recollit i m'ha tornat a terra. Toca, encara estic mullat

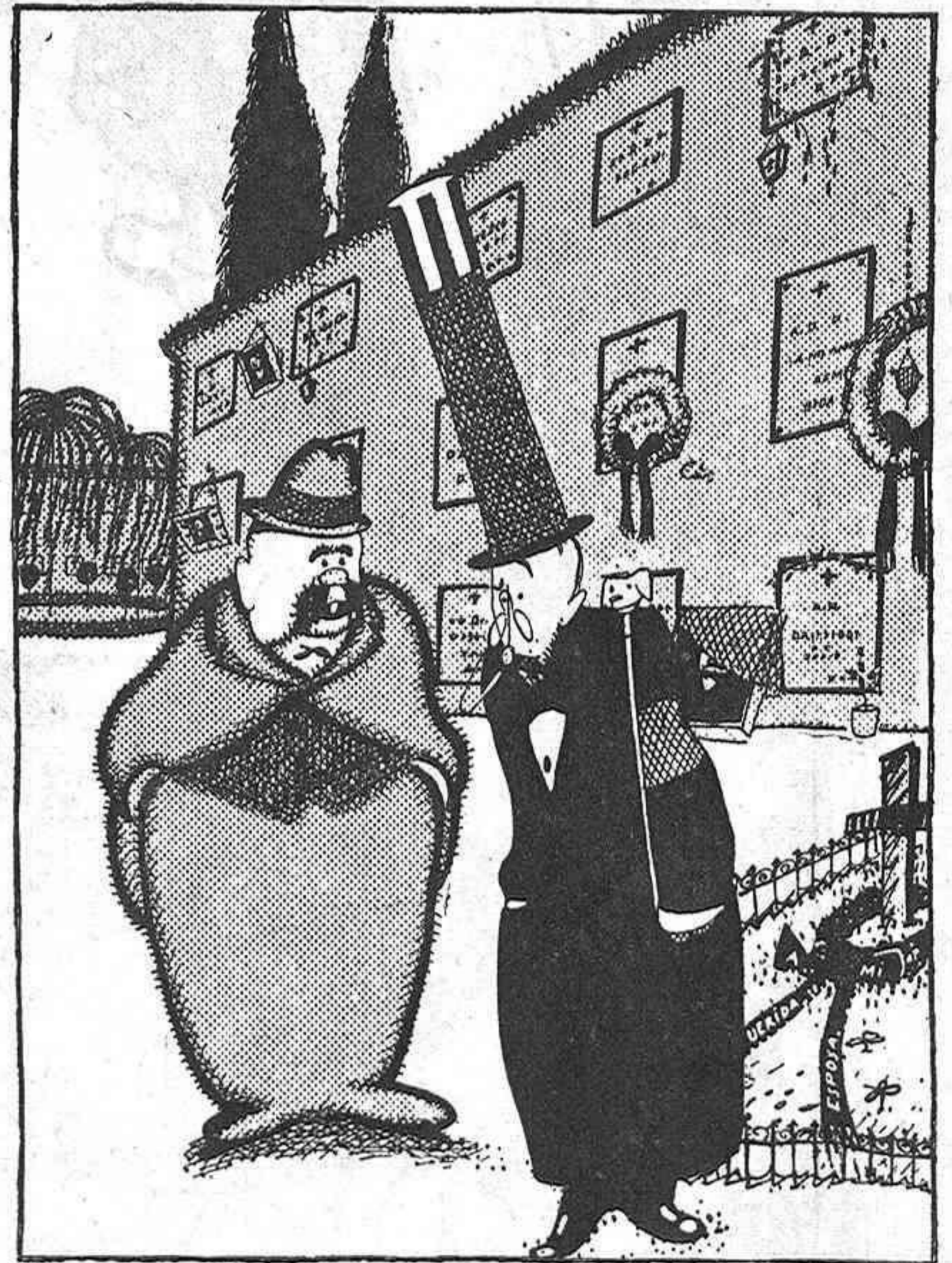
—Noi, ne tens unes!... Ets un beneit.

—Adeu. Avui sento pel teu geni una admiració sense límits. Amb aquestes dues pessetes primerament vaig a emborratxar-me. Després m'en aniré a dormir amb la Julia, Julia és la elefanta del Parc. Una amant qu'ens va regalar Muley-Haffid, als bohemis, després qu'ell la va deshonrar. A la Julia, aquesta nit, li faig un fill. Aquest fill que jo desitjo, i que no espero de cap dòna, perquè jo no puc engendrar més que un monstre de força, de ferocitat i de bogeria.

En Plató Peig callà, em girà la espatlla, i es va fondre, com un terçoç de sucre, en la llet freda i clara de la boira.

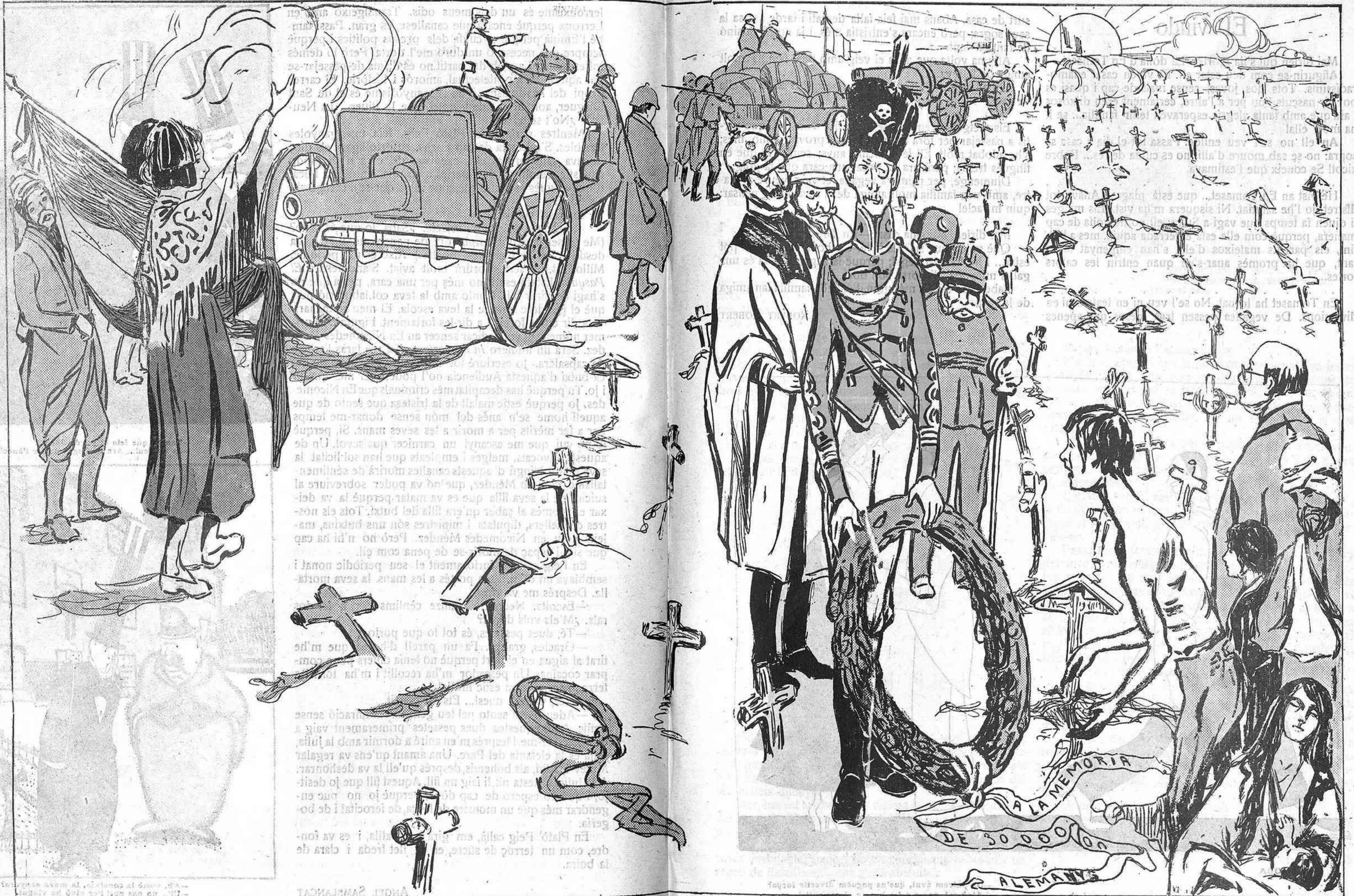

—Tan bé que feia el pas de l'oca!...
—Ja ho veu!... Ara ha hagut de fer l'àncora!

—Ah, vostè la concèixia, la meua senyora?
—Uii... no, pas poc! Per això he vingut.

ANGEL SAMBLANCAT

—No és de llorar, com us l'havia promesa, però... preneu-ne la bona voluntat.

El viudo

Mai dirien qui s'ha mort?—La dona d'En Tomaset.

Afigurin-se com deu estar ell. Es varen casar enamoradíssims. Tots dos joves, sense mals-de-cap i quasi es pot dir nascuts l'un per a l'altre, certament eren ditxosos i ara que amb tanta alegria esperaven tenir familia... se li ha mort ella!

An ell no se'l veu enlloc. Passa tot el dia a casa sa sogra: no se sab moure d'allí, no es cuida de res... Pobre xicot! Se coneix que l'estimava.

He vist an En Tomaset... que està magrel! Anava tot distret, jo l'he saludat. Ni sisquera m'ha vist. Els metges li diuen fa temps que vagi a Suïça; ell no ho volia de cap manera, perquè com ella està enterrada aquí... mes a l'últim, els parents mateixos d'ella s'han empenyat tant i tant, que ha promès anar-s'en quan entrin les calors fortes...

En Tomaset ha tornat. No se'l veu ni en teatres ni en diversions. De vegades passen tres mesos que apenes

surt de casa. Abans mai feia falta dematí i tarde a casa la seva sogra; però encara s'entristia més, i ja no hi va sinó de tant en tant.

Alguna volta que altra el veig amb una familia molt amiga de la seva...

Li han tingut d'arreglar la casa perquè d'ençà que ella va morir ell no s'en cuidava.

Els metges varen aconsellar an En Tomaset que sortís a passejar per fóra a cavall i li ha provat d'allò més; s'ha adobat molt. Ell té vinticin anys; semblava que en tingués trenta; però ara ha posat una cara que fa goig.

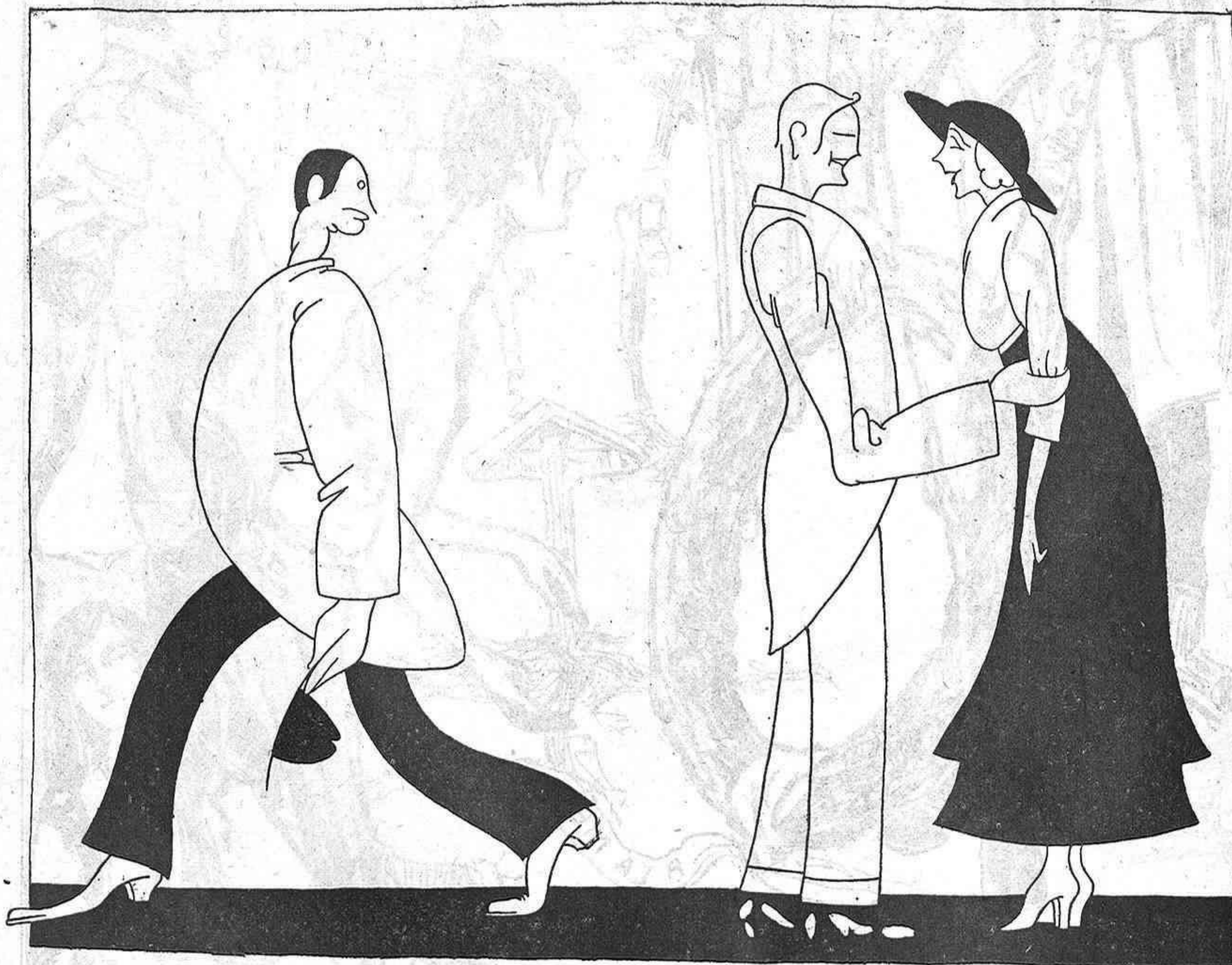
Diumenge, per primera vegada, el vaig veure al teatre, amb una familia molt amiga de la seva, i vaig pensar: quin miracle!

Mai dirien, qui s'ha casat:—En Tomaset.

Què volen que sia? Es jove. Un home sol no hi pot estar... I ho ha ensopegat; perquè la segona dona és una galàn minyona i li porta bon dot.

Sabeu qui és? La més gran d'aquella familia tan amiga de la seva.

ROBERT ROBERT

LA MODA

—On anrem avui, que'ns poguem divertir força?
—Això rai, anem a fer broma al cementiri.

La toia

Els morts, aquest any, han celebrat sa festa major; mai la Europa havia vist una colònia mortuòria tan nutritiva.

Com en totes les festes majors, hi han dos partits i dos envelats; els neutrals de veres com el president Wilson i S. M. el Rey d' Espanya, van a tots dos com si fossin un batlle i un secretari d' Ajuntament, i volguessin quedar bé amb tot-hom; els germanòfils van al *Centro* i nosaltres a *La Alianza*.

Ja hi som, banderes franceses, angleses, russes, servies belgues, rumanes, italianes, etc., adornen el saló; per cafeta hi ha altres banderes alemanyes, austriacques, búlgares i turques.

Per començar, toquen la Marsellesa i tots els morts s' aixequen. Son de terres diferents, parlen llengües diverses, però el cant de llibertat es per a ells com un «aixecat Llatzer» i tots s'alcen.

I comença el ball als acords del Tipperay. Que hermos! hauríeu vist ballar als negres senegalesos amb les pobres belgues assassinades; als russos amb les poloneses, als anglesos amb les franceses del nord, i als *pollus* amb les italianes viudes.

Arriba el ball de rams; a qui donar la toia?

Els morts no podien donar diners perquè no tenen butxaques; aixís, encontres d'argent oferiren mèrits. La toia pujava, pujava, devegades un pobre soldadet, ne treia tants que feia creure que ningú ja podria sobrepassar-lo i tot d'un plegat en Gallieni l'aixafava.

Per fi triomfà lord Kitchener, el qual agafant la toia, qu'era Berlín, cremant per tots quatre costats i pel centre, la oferí a miss Cawell, la fusellada a Bèlgica.

I els assistents aplaudiren a la parella que trenà magníficament la dansa de la victòria.

† UN VOLUNTARI CATALÀ

La mort del "Lleal"

Un amic m'ho contava...

Fidel en extrem al seu amo, el *Lleal*, que era un goç de raça llebrenca, havia procedit tota la seva vida com el millor guardià, ja que a més de les hores de caça, feia guardia en un forn d'obra, una rejoleria propietat del seu mateix dueny.

Mes, havent arribat a una vellesa fatalment accentuada, devingué inútil per a la caça, restant-li sols la rejoleria on podia utilitzar-se encara el seu servei.

Anava transcorrent el temps i aquest, com totes les coses, inevitable, anava gravant sobre aquella bestiola un sagell de defalliment, una gesta abatuda...

—Mal diria qui és mort?... En Prim.
—No pot ésser, home!... Si ahir el vaig veure al Parc!..

El pes dels anys l'acongoixava!

I a poc vingué que ja no eren proverbials les festes que li feia el seu amo, com ja tampoc no passava apenes un jorn en que no se sentís un adolorit lladruc que el pobre cà llençava a causa d'una puntada de peu que acabava de rebre... Ja feia nosa... Ja no era volguda la seva estada en aquell lloc...

No obstant, per més que el peguessin no sabia allunyar-se... Hi tenia la seva joventut, la seva vida, el seu carinyo... Com apartar-s'en?

Pobre *Lleal*!

L'havien batejat amb aital nom perquè ho era; però, ja no importava la seva llealtat. La seva llealtat havia caducat al fer-se vell, pel seu amo, quan ja no podia servir-s'en.

Passà algun temps, de dia al sol, de nit prop la boca del forn i entremig de les cimelles que cauen dels costats al ficar-los al foc, cercant una escalfor que el lliurés d'un tremolor que no el deixava sossegar, fins que en una de les nits de cuita, en les que ambjunt al dia es fa foc a la nit per a còurer l'obra, a l'anar el seu amo a rellevar al fogainer de torn, mig endormiscat, no llambregà al goç a qui amb atolondrada petjada deixà imprimir el feixuc pes del seu còs al seu damunt.

—Ira de Déu que et pugui corsecar!

De grinyols, no en volgueu més! En aquella hora l'amo del *Lleal*, malhumorat i molestat per tant xibarrí, li assaltà la ment una terrible idea que executà seguidament...

La boca del forn llençava una xardor forta, el foc era ferm i roent quan l'amo, amb la força d'entatxonar costals, quines puntes perfilades eren de ferro, amb ira enforçà al *Lleal* que, com un costal, anà a parar dintre el forn!

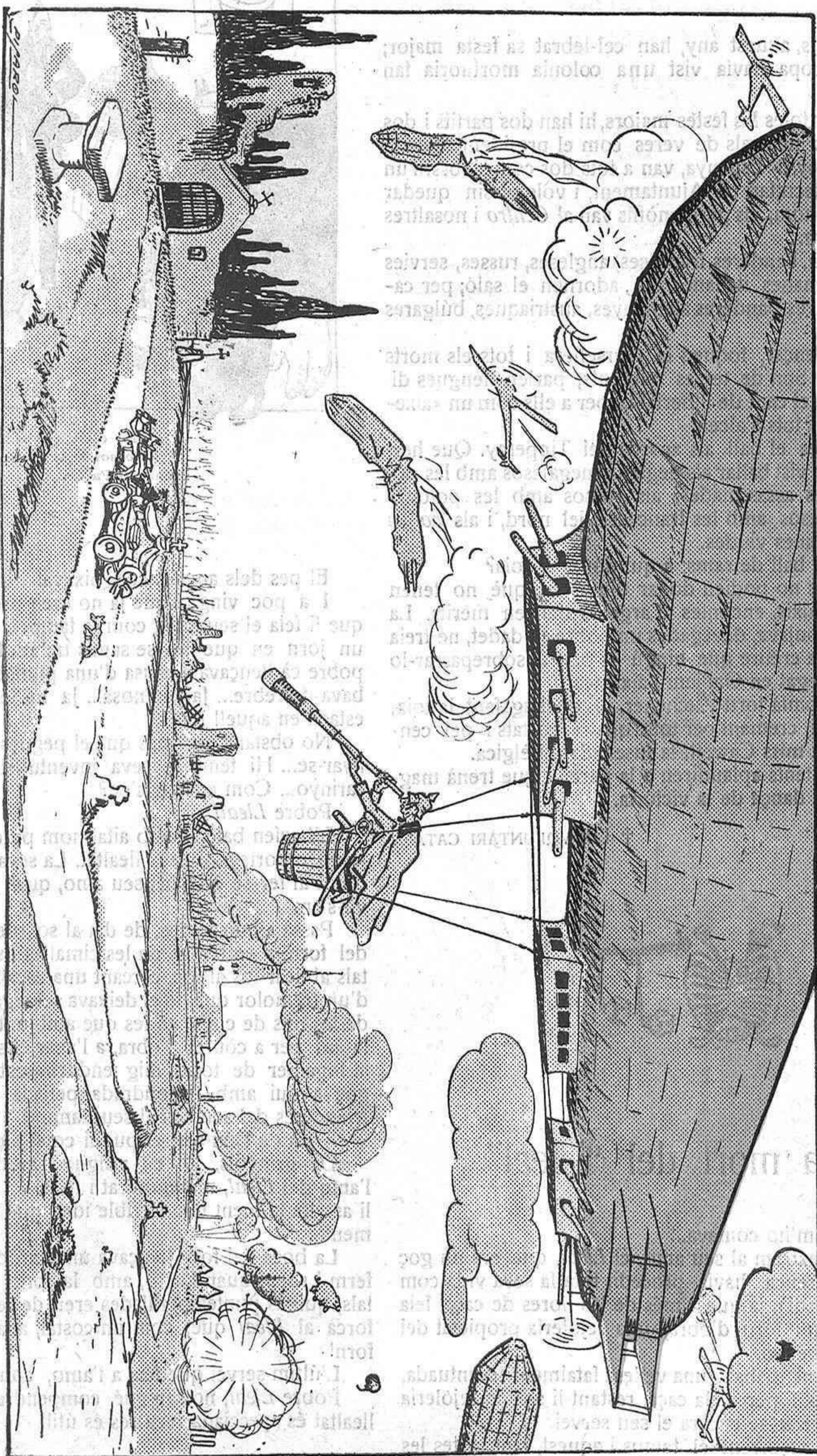
L'últim servei que feia a l'amo, còure obra!

Pobre *Lleal*, no sapigué comprendre a temps que la llealtat és apreciada mentres és útil!

VÍCTOR CANIGÓ

La foto

L'ESCAMPALL DE LA MORT

—Sè amo i senyor del cel a totes hores
portà el terror molt més enllà del mar,
desafià amb ardidesa les tempestes
tot llençant bombes sense mai parar;

dèu «zeppelins» cremats al mig de l'aire
que'm costen, mal comptats, cent mil·lions;
pèrdues immenses d'hommes que'ls tripulen
un devassall gastat en municions;

veure'm tractat de boig i de mala ànima
a tot arreu del món i constantment...
¿tot això per matà una criatura?
No valia la pena, certament!

Profecies macabres

Un gitaneta del carrer de les «Cases Verdes» de Gracia ens ha fet sabedors de la planeta mortuoria de uns quants personatges cèlebres que avui fan la viu-viu per Barcelona.

Heu-vos aquí les profecies:

En Duran i Ventosa morirà de cara a la paret.

En Lerroux, morirà de mans a la caixa.

En Callén de cap a la menjadora.

En Prat de la Riba, abraçat a la creu.

L'Ignasi Iglesias, fent comedia en una barraca al mig de la Plaça de Catalunya.

En Cambó, morirà de massa viu.

En Rius i Rius, morirà de repente quan menos ens en adonarem.

En Pich i Pón electrocutat.

En Felip Dalmasas, a les trinxeres alemanyes.

El conda de Caralt morirà de satisfacció; i no tardarà gaires dies,

En «Xenius», morirà de tedi en el Parc.

L'Emiliano, morirà de *disenteria vulgaris* en una barricada.

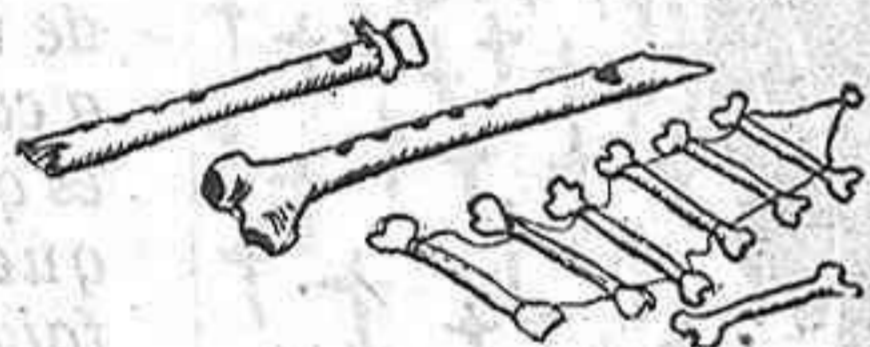
En Solferino farà un pet com una aglà, el dia que perdin els alemanys.

El doctor Mesa, morirà d'un tip d'aigua esterilitzada.

En Lopez Picó, morirà de part.

En Pere Corominas, d'un encostipat el dia que surti de casa.

En Peyo... En Peyo no's morirà mai.

Meditant sobre la mort

El nostre amic va sentir a dir, un dia, que'l gran llibre per a guia espiritual de l'home era «L'imitació de Jesucrist» d'En Kempis.

El nostre amic va córrer a adquirir un llibre d'aqueixos i començà a llegir lo amb avidesa i fruició.

A l'arribar al capítol XXIII, que parla de la meditació de la mort, el nostre amic va enterar-se de les següents màximes, que li semblaren base i fonament d'una filosofia:

«Aviat acabarà la teva residència; i hauràs d'abandonar l'hostatge que disfrutes».

El nostre amic va anar a trobar l'amo de la casa i li va dir:

—Ja pot posar paper al balcó, que'm veig obligat a deixar-li el pis.

Més ençà llegí:

«Observa't. Mira bé si vas nèt de dins i de fóra. Vés, prepara't a empendre el llarg viatge».

El nostre amic va esguardar-se al mirall de cap a peus i vegé que, efectivament, per a un llarg viatge no estava bé de roba. Anà a casa el sastre i es feu fer un

trajo i un guarda-pols. Tot-seguit passà per casa En Marsans Rof a proveir-se d'un quilomètric.

Agafà de nou el Kempis i tornà a llegir i a meditar: «Els homes, avui hi són i demà desapareixen».

I al llegir això no tingué prou comes per a anar a trobar un amic que li devia vint duros.

—Torna'm aquells quartos que't vaig deixar.

—Ara no puc... Passa demà.

—Sí, demà... Demà tururut viola!

I nostre amic volgué cobrar tant si, com no.

Aviat tornà a abismar-se en la lectura i la meditació:

«¡Oh, estupidesa de l'home imprevisor, que sols pensa en el present, sens mirar el pervenir!»

I, tot pensant: «té raó En Kempis», va decidir-se a pendre una llibreta de la «Caixa Postal d'Estalvis».

Finalment, llegí aqueixa profunda meditació:

«Lo que puguis fer al matí, no esperis fer-ho a la tarde; lo que puguis fer a la tarde, no esperis fer-ho a la nit. Pensa que'l demà és incert i que potser no hi seràs a temps.»

I el nostre amic va córrer a enganyar a la dòna.

La resurrecció

—I ara! què crida aquest nunci? Ni en el repòs del ninxo podem dormir en pau?

—Tretretè! treteterè!

—Bony! calla.

—Tretetè! Lleveu-vos.

—No tinc camisa.

—Ni vergonyes.

—Ni nas, ni panxa. Que es tracta de la resurrecció de la carn o de la dels òssos?

—Tu, lleva't com és de llei, que prou temps portes gitant; lo demés ja vindrà. Per a presentar-te davant del Senyor no et faltarà carn per a ésser atormentada a l'infern o per a fruir les delícies del Paradís.

—Porta'm aigua.

—Per a què?

—Per a rentar-me.

—Els òssos no es renten; espera't a tenir carn.

—Angel! Angel...

—Tretetè!

—Calla, ximplet! Ja m'alço; mira, ara no em trobo el melic. On és aquest forat?

—Fica't els dits als ulls, que n'hi trobaràs uns altres.

—Fica't el dit al cul.

—Aul! lleva't i acabem.

—Diablel ara em creix el nas. Dimoni! ara em surten cabells. Janfotre! ja tinc panxeta. Senyor! ja torno a ésser home...

—Aul! cap a la Vall de Josafat.

—Altol que vol dir bò. Em falten les dents.

—Es veritat. Posa-t'hi bé.

—Com?

—Posa-t'hi bé.

I l'àngel agafa al mort i li fica una candeleta al cul.

Diàleg de circumstàncies

Dues senyores de certa edat, endolades de cap a peus, se topen cara a cara en una de les sumptuoses avingudes del Cementiri Nou.

—Ai, donya Amparo!... Vostè també per aquí?

—Es l'obligació!

—Que n'hi té algú de fresc?

—Sí, miri... Sis mesos farà demà passat.

—Qui?... el sogre?...

—Cal... vaia un!... Aquest no's morirà mai. El Ricardo, el meu marit, Déu l'hagi perdonat.

—De debò?... Em deixa de pedral... No'n sabia res.

—Doncs ja ho veu. L'altre dia ja vaig venir a fer-li posar una làpida, tota de marbre blau. ¿Que no l'ha vista? Si és aquí mateix, al tombar, la segona travessia, segon pis, a mà dreta.

—Vol que li digui?... no m'hi he fixat. Com que hi viuen tants estadants en aquest barrri! El ninxo del senyor Llagostera sí que l'he vist...

—Doncs és al costat mateix, com si diguessim al mateix replà, sinó que no crec que's facin, perquè en vida ja no se saludaven.

—Quin abandono, fillal... Ni un llantió encès ni una corona, Ara es veu clar que no l'havia estimat mai la seva dona.

—Ja ho pot ben dir. I això que el difunt era bó com el pà.

—Què diu?... Mil vegades millor que el meu; i ja ho veu, jo em desdineri portant-li cada any una corona.

—I li emprobo el gust. Vostè rai, que pot fer-ho.

—Ai, sí!... Ell me va deixar ben arreglada, és veritat,

però en canvi, no pot queixar-se del meu comportament.

—Ben fet; per això som viudes, per a plorar llàgrimes de gratitud en obsequi als nostres inoblidables. I això que, ja ho sab vostè, el meu tampoc s'ho mereixia gaire. Però si s'hagués recordat de mi, com el seu se va recordar de

vostè, cregui que els interessos del capital tots me'ls gastaria per tomba.

—Ai, sí!... Són diners que no dolen.

—Encara me estranya que vostè, tenint medis, no l'hagi tret del ninxo i no li hagi alçat...

—¿Què vol que li alçi?

—Què sé jo!... Un monument més digne, una capella, un pantayón luxós a la seva memoria.

—A la seva memoria?... Però si no'n tenia de memoria el meu marit. ¿No se'n recorda que moltes nits s'oblidava de venir a dormir a casa?... Que no es queixi, que no's queixi, que ja faig prou amb una corona.

—Que la porta aquí?... Deixi-mela veure.

—Miri-se-la que és preciosa!...

—Ai, ai!... Es de paper!...

—Sí, senyora. Ara s'ha apujat molt, però un dia és un dia. Ja li he dit que, tractant-se de fer content al meu difunt, no'm ve mai de una pesseta.

DON JOAN-GUILLEM

—Yo soy vuestro matador como el mundo es bien notorio.

EPITAFI

AQUÍ FOU ENTERRAT CRISTIANAMENT
EN VILA MARIEGES
MORT REGIDOR EN LLEGÍTIMA DEFENSA
PER ELS SEUS COMPANYS
DE CONSISTORI

TELÓ ENLAIRE

Deixeu-lo passar. Porta pressa; com que no va enloc dú molta pressa. Passa resplendent; tot ell sembla de flama, però desseguida no és més que fum.

Aquest *Don Juan*, que cada any és hoste dels teatres espanyols per a la diada dels morts, per la senzilla raó de que hi surt un cementiri, és una mica fill de tots, ja que és també una mica pare de tants.

Tots l'hem anat fent i guarnint idealment, amb l'amor i la febra de les creacions passionals. L'hem vist superior a totes les criatures de la terra i, entre tots, fent-nos cada hù un don Joan especial, hem fet el *Don Juan* arquetipe i essencial flor de raça, bambolla de galanfa, desdeny de superioritat.

Mentres tant, ell, covard i brètol, s'ha deixat cantar i s'ha deixat recobrir amb les gales i pompes que no li corresponien, i a la nit, en la fosca traidora, assaltant convents, ha volgut endebades tacar la seva llegenda. Volem que *Don Juan* sigui lo que ens hem imaginat, i en la realitat pot conve'ns de que és com és.

Aquest és, en el fons de tota divagació, el veritable sentit de la força del *Tenorio* i el primer èxit d'En Zorrilla. Sabia el poeta que son hèroe era immortal i que tota barrassada li seria presa com a gracia.

Defensat de tot desdeny en sa propia fanfarroneria, don Joan fa camí i com té una bella barba i uns ulls de foc i ja! una boca torbadora i mentidera, s'és feta darrera d'ella [la galàn corrúa de les amoroses...

Fila la donzella a la porta del casal. La filosa li és imatge de la vida. Davant seu s'estén un camí blanc, dret, inacabable. Un camí que ja!, Senyor! ella no pot mirar sense que li apretin el cor totes les temptacions... Finalment, un dia de foc, un dia resplendent que s'aixecarà damunt les tenebres d'una nit de pluja, la donzella empenrà aquest mateix camí. Quan en un revolt se trobi amb don Joan no'n sentirà estranyesa. Ella l'havia somniat, i vet-aquí que ell li diu que l'esperava i que ja sabia que ella l'havia somniat i la donzella calla i ell la té abraçada.

Aquest moment, d'una universal immortalitat, ha près totes les formes. *Don Joan*, proteic, l'ha viscut amb apariencia de les més fatxenderies. Devegades ni s'ha assemblet a ell mateix.

Un poeta català, Josep M.ª de Segarra, en un bell poema ple de salut i força—per molts anys!—ha expressat delitosa-ment, amb una exquisidesa tota flairanta, un moment de aquests en que la donzella no s'en estranya i cau sense volguer caure, però sapiguent que cau, mentres don Joan ni ho

sab que sia don Joan, i la meravella de la tarde és llei de amor i poesia.

Heu's-aquí el fragment d'*El mal caçador*, a que'm refereixo:

«Com era bell Silvestre!
el seu llavi, tot ell era vivor
de paraules i d'ulls, i li venia
de dintre una alenada de claror.
Aixís el veia Elvira, i el sentia
tan fort i tan lluent el seu esguard,
que si per un moment s'empenedía,
pla que ella ho veia que era massa tard!
Ella hauria volgut ser molt llunyana
d'aquell lloc, i no veure'l ni senti'l,
però l'hora calenta, l'herba blana
sota del còs i aquell bleixar tranquil
dels arbres, tot això l'enterbolia,
sentia relliscar una tebior
pels braços i pel pit, bé prou sabia
que Silvestre era aquell mal caçador,
però no hi feia res que tot ho lleva,
vergonya i por, l'amor. I aquell moment
era Silvestre a la mirada seva
el més formós i el més valent.
I volfa i dolfa, i s'espantava
com si un roc a la gorja l'apretés.
I ell la tenia aprop i s'hi acostava
cada vegada una miqueta més...»

Aquesta és la donzella que trobarà sempre don Joan en son camí. Déu la guardi *d'un ja està fet!* Però, a l'ensempe, és per a ella de tanta dolçor vana i falaguera que don Joan, mal caçador de fembres, se fixi en ella, pobre donzella, que filava quieta, resignada, humil, a la porta del casal.

Mireu, per quina estranya llei de veritat sentimental, aquestes donzelles que *volen i dolen*, que aixequen en son silenci un himne a la fatxenderia de don Joan, són les qui l'han fet més humà i les qui tenen més après i sapigut el seu secret.

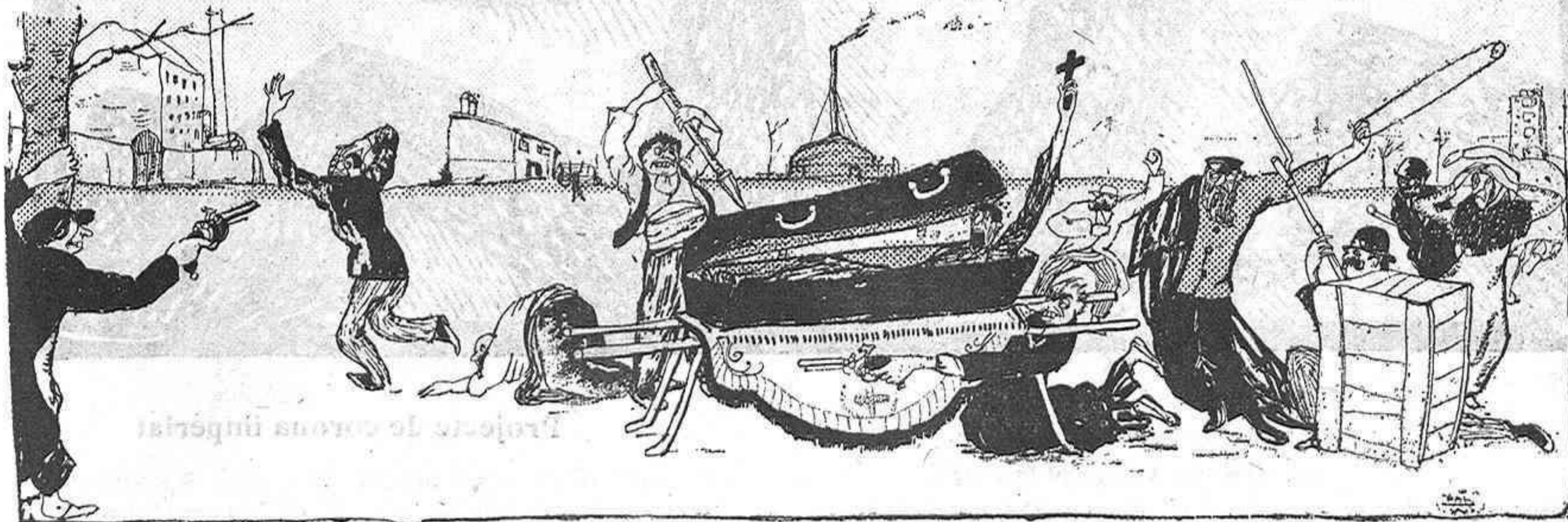
Els poetes l'han cantat diversament, però elles el veuen sempre igual, sempre el mateix.

Ara no hi han donzelles que filen a les portes dels casals. En els camins hi han Silvestres i mals caçadors. *Don Juan* s'ha refugiat a les ciutats. I per a les noies de ciutat, el d'En Zorrilla és un acert, un èxit, una revelació. Perquè les noies de ciutat sols poden veure a *Don Juan* com el pintà En Zorrilla: «gallardo y calavera». El poeta s'avença a la psicologia futura.

Aquest any tenim varis *gallardos y calaveras*. En Rojas, que fou el primer; l'Emili Portes, d'una dignitat declamatoria completament zorrillesca, i En Morano que, sense matar el queient romàntic i fantàstic del tipus, l'humanitza una mica.

Que jo sàpiga, no ha desplaçat a ningú veure novament el *Tenorio*. Doncs, fins a un altre any.

FARFARELLO

QUADROS BARCELONINS

La llibertat d'enterrament o pel mort se perd la vida

Projecte de corona imperial

EPITAFIS

AQUÍ ENTERRAREN A
EN J. PIC I PON.
COM QUE DINERS I ELOQUÈNCIA
ELS DEIXÀ FORA,
NO QUEDA RES
TOT LO ALTRE ERA BAMBOLLA.

JEU AQUÍ L'ALBÓ
SIA-LI LA TERRA PESADA
HOME ROIG I GOÇ PELUT
PRIMER MORT QUE CONEGUT.

REPOSA EN AQUEST NINXO
L'INVENTOR DE «ARTÍCULOS NUMERADOS»
DESCANSI EN PAU.
EL FER NÚMEROS LI FEU PERDRE EL COMPTAR
I
EL VENDRE NÚMEROS UNS
COMPRAR COSTELLES.

AQUÍ TENIM TANCAT
A L'ÀNGEL SAMBLANCAT.
NO OBRIUI ESGARRAPA.

QUAN ME FIQUIN EN EL NINXO
MIRA BÉ ON ME POSARAN
PER PODER VENIR A VEUREM
LA DIADA DE TOTS SANTS.

ARTURO

AN EL NINXO ON TU REPOSES
VAREIG FER-HI UNS SENYALETES
I COM CADA ANY VINC A DUR-T'HI
CASTANYES I PANELLETS.

LAURA

EL POETA
JOSEP M.ª LÓPEZ PICÓ
DORM SOTA EL SAULÓ
A MIG PAM DE TERRA
I A L'OMBRA D'UN PI
COM VOLGUÉ DORMÍ.
BAIXEN DE LA SERRA
LES CANÇONS DELS PINS
PER FER-LI NON NON.
EL POETA DORM...
I SI A CAS DESPERTA
DIU:

«LOS PINOS SON LAS ARPAS DEL DESIERTO
QUE ENTREGANDO A LOS EUROS SU FOLLAJE
DAN A LA SOLEDAD LARGO CONCIERTO
CON UN ECO MONÓTONO Y SALVAJE.»

CAMBRA FRIGORÍFICA
PATENTADA.

FAN DE REFRESCADORS ELS COSSOS
DEL COMTE DE ROMANONES
DON LLUIS CALLÉN
I L'ADROGUER POLO.
NI AL POLO!

EL QUI GEU EN AQUEST LLOC
MORÍ DE CARA A LA PARET
I AMB LA SATISFACCIÓ
DE SABER

QUE NINGÚ EL PLORARÍA NI EL RECORDARÍA
PER DONAR BON EXEMPLE
FEU GRABAR AQUEST
EPITAFI

Tot té el seu prò i el seu contra

COSES QUE'M FAN DESAGRADABLE LA MORT

L'idea de la Mort m'és principalment desagradable i antipàtica perquè penso que un cop difunt no podré fer un grapat de coses que'm fan simpàtica i agradable la vida. Això és:

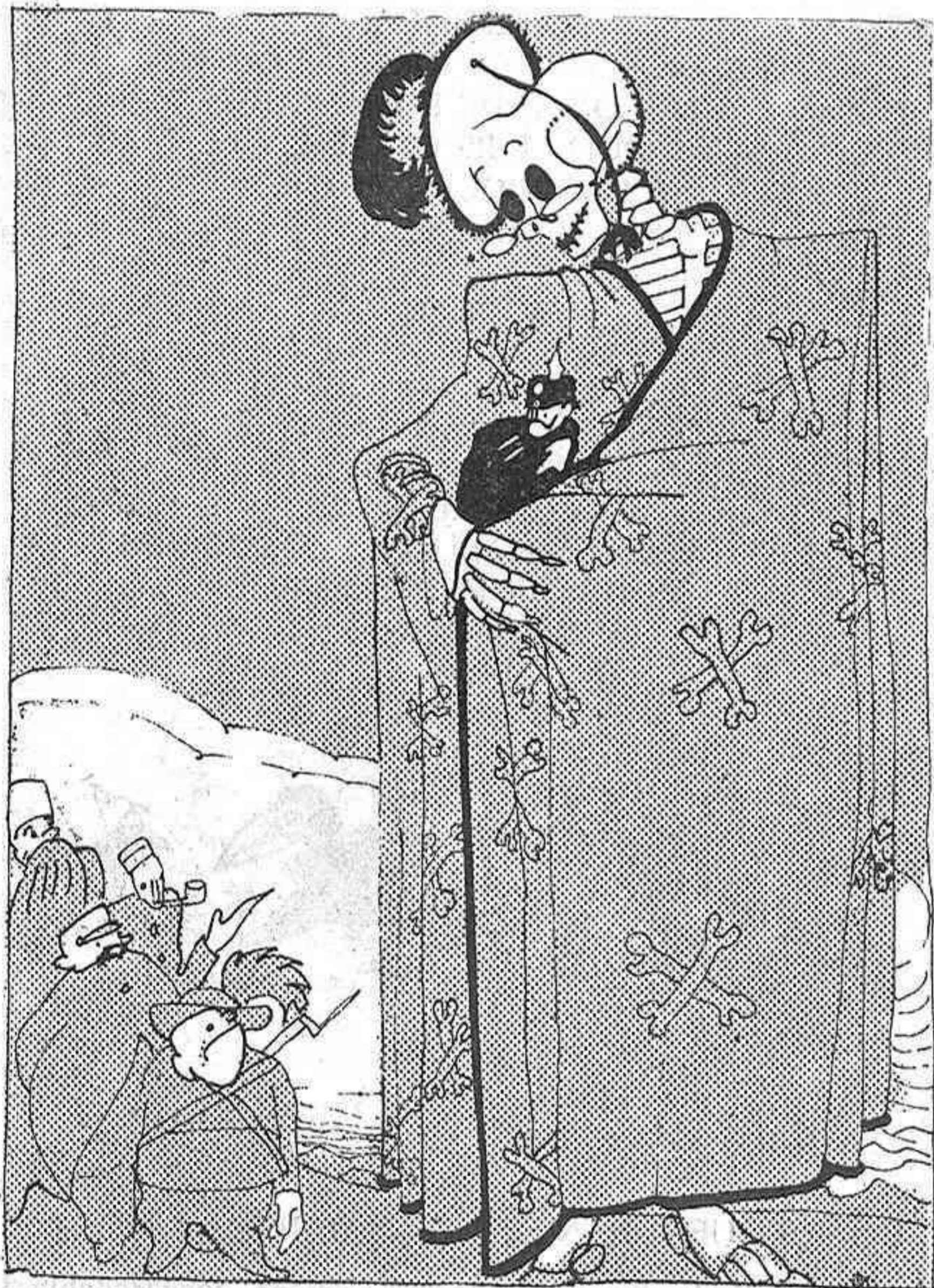
- Fumar en pipa.
- Admirar l'hermosura de les dones.
- Sentir bona música.
- Estimar amb deliri les criatures.
- Trescar pels boscos.
- Llegir bons versos:
- Complaire'm en la vida de família.
- Anar en l'automòbil... d'algun amic.
- Menjar pa del dia.
- I encantar-me amb les obres d'art.

COSES QUE'M FAN AGRADABLE LA MORT

En canvi, l'idea de la Mort m'és altament agradable i simpàtica, perquè estic convençut que un cop difunt deixaré de fer un grapat de coses que'm fan antipàtica i desagradable la vida. Això és:

- Caminar ensabatat pels empedrats de Barcelona.
- Fer-me amb ximplés.
- Pensar en el sastre i en el lloguer de pis.
- Neguitejar-me per mi i pels altres.
- Llegir els «Glosaris» de La Veu.
- Tractar amb metges i apotecaris.
- Haver de dependre de tothom.
- Tenir massa cor i massa vergonya.
- Veure'm obligat a dur binocles.
- Preocupar-me de què, com i quan m'haig de morir.
- I..., vagin posant etcèteres...

PHILOS

—No; quest deixeu-me'l per a mi, que vul matar-lo de remordiment.

Contrast

Al sortir de casa, lo primer que els meus ulls han vist, ha estat un d'aquests cotxes negres, aquests cotxes que vulgues o no, haurem de pujar-hi per a que ens porti al lloc on dormiríem eternament.

Doncs un d'aquests cotxes (diguem-ne de morts) portava una caixeta blanca, que per sa llargaria vaig suposar guardava en son interior un infant d'uns dos a tres anys.

En aquell precís moment, altre cotxe (pel que quasi tots hi hem passat al pendre part en la comedia de la vida) es creuava amb el de morts, sinó que aquest altre no ho era de morts, era un cotxe d'aquests que en diuen de família, puix hi caben (quan menys les hi fan cabre) vint persones i el recent-nascut.

El bateig aquell, com ja he dit, es creuava amb l'enterrament.

Alegres els uns anaven vers sa casa. Amb els ulls negats de llàgrimes els altres, camí del cementiri. En aquells regnava l'alegría i es comentava amb hilaritat les ganyotes que feia la criatura al sentir la fredor de l'aigua beneïda; en els altres, els records que deixà el pobre infant causaven profunda tristesa.

Tal era l'entusiasme d'aquella gent que ni tan sols se donaren compte del fèretre que prop d'ells passava, ben diferent del pare de l'infant mort, qui mirant-se'ls exclamava: «Rieu, rieu... jo també he rigut com vosaltres; jo també he pogut gaudir-lo aquest moment tant hermós i en canvi avui ploro a qui va proporcionar-me'l!»

Els cotxes avençaven, i jo contemplant aquell quadre, pensava lo que som a la vida.

Venim a ella amb els ulls closos, amb els ulls closos ne fugim; portem alegrías als nostres pares, com també trastorns.

Sempre he cregut que el venir al món, l'entrar a formar part de la vida, és anar a una excursió.

Venim en cotxe, en fugim; durant el viatge fem hostatge en un que altre lloc, ja sia perquè s'ens ha espatllat una roda, ja sia perquè volem descansar del traqueteig del viatge; mes amb tot i anar amb aquesta calma i trobar-nos amb infinitat d'obstacles, arribem al lloc indicat per a fer-hi estada perpetua, i aleshores és quan som feliços... quan dormim la pau eterna!

Cert és que (com el pobret infant de que us parlava) són molts els qui moren als primers quilòmetres de la carretera que té d'aconduir-nos al lloc del repòs, mes no ho estranyeu; el cotxe va plè, algun hi arriba tard i s'hi agafa de la manera que pot, maldament sia penjat a l'estreb; està clar, en un sotrac, en una pedra, en la que el cotxe hi ensopega, perd l'equilibri, cau i mor abans que els altres; mes no hi tingueu cap dubte, aquell és el més afortunat de tots els excursionistes, puix com ha arribat al repòs abans que nosaltres, s'estalvia aixís de passar per la carretera de la vida, tan llarga i tan avorrida, que millor fóra no tenir de passar-la!

A. C.

De còs present

Damunt son llit enlluminat
en llum de flors al camp collides,
dormia un còs aconortat,
sagnava un cor ple de ferides.

A l'altra banda d'un envà
la mare oía trasbalsada:
el seu dolor era ermità
d'una oració quinta essenciada.

La faç bestreia un dolç somris
a les amigues consternades
que un jorn trobà en el Paradís
de les humanes emboscades.

Pel mirador dels seus ulls blaus
havia vist la Primavera,
els refilets de tantes aus
eren al pit de l'encisera.

I el pensament i l'il·lusió
eren les ales bategantes
volant-la airoses al turó
de cent fatleres sacrossantes.

Voltava'l llit el sofriment
que era arrelat a amistats fortes:
espigolava al pensament
tendres records, floretes mortes.

Eren retrets aquells festius
de les amigues poblerines
enamorant a tants catius
en presó d'or, reixes ombrines.

Eren retretes les pietats
de la donzella tota blanca,
els mocadors eren saciats
del plò amorós d'una hora franca.

I com més eren les llaors
a la bellesa allí adormida,
més celestials eren els plors
d'aquella mare adolorida.

J. COSTA I POMÉS

Els que viuen de la Mort

Per in eternum

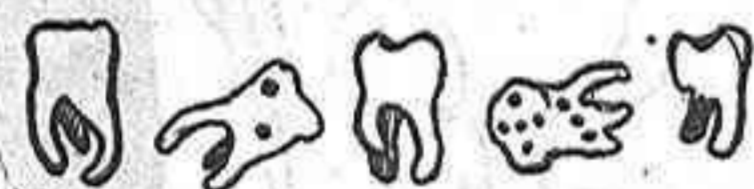
Aquest Palau que veus, que el greix a munts
sols cal per enquistar-hi uns quants segons,
dels dos que en va fer Déu, és un dels mons;
que encàr que separats, sempre van junts.

Quietut de pau hi regna entre els difunts;
model són d'estadants; mai hi han qüestions;
i amb geste tant senzill de bons minyons
conviuen ells amb ells, que tots són uns.

Cau fosc de penitent; ¡sempre és de nit!
on l'home s'hi confessa d'un seguit
de culpes i pecats sense confés.

Presó on no hi val l'indult; l'enforrellat
hi tanca a dins tant bé a l'humanitat,
que aquell que hi entra un cop, no en surt mai més!

JOAQUIM MALLEU

Morts que viuen

N'hi han bastants en dels el malejat camp deports
més o menys o gens atlètics.

A lo millor trobeu un bon noi que s'ha passat la vida
tirant còsses a una pilota, però que no sab res de res
més, ni guanyar-se amb prou feines les caixalades.
Aquell és un mort.

En canvi n'hi han que, en una edat determinada se'ls
acudeix dedicar-se al deport i com que ja són inactius,
perquè el deport s'ha de començar de jove, aleshores
resulten uns morts pels seus companys i aquests procu-
ren treure's el mort de sobre.

En l'art del volant o sigui l'automobilisme, auto-ci-
clisme i altres *ismes* per l'istil, els morts abunden, però
són menys vistos perquè com que l'*habillen* i no s'expo-
sen detingudament en públic, sinó que passen volant, el
que resulta veritablement *exposat* és el pobre públic.
Aquests morts vivents són els més terribles. Oh! i des-
prés es queixen si els claven un cop de pedra!

Lo mateix es pot dir dels que van geperuts, o siguin
els ciclistes. N'hi han de morts que belluguen! Sortosa-
ment s'ha aturat un xic l'arrencada que portava aquest
deport i avui està reduït als seus justos límits, no obstant
encara es troben pels carrers estrets *routiers* que van de
tort i s'ens tiren a sobre amb aquelles dues rodes i si ens
queixem encara ens volen pegar. Són morts perillosos,
sobre tot quan no porten fanal ni bocina.

Aixís, per aquest istil, aniríem anomenant altres as-
pectes de la vida deportiva en els que els morts són la
plaga, però amb dos casos més n'hi ha prou.

En la nàutica, secció de rem, de vegades us trobareu
amb un xicot mancat de condicions atlètiques, però que
vol bogar, vol *estivar* i us persegueix per tot arreu. Co-
mença a fer-ho, no resulta i els demés tripulants diuen
que és un mort. Hi ha que canviar-lo. Però aleshores
són els treballs; el mort ha agafat tant l'afició que no s'en
vol anar, i no queda més remei que desfer la tripulació
i formar-ne una altra... això si no us trobeu amb el
mort que... també vol ésser-ne. A la secció de vela ja
veureu que els morts van sempre a la cua, per més bona
embarcació que tinguin; són el lastre.

I concretant-nos al foot-ball hi ha uns difunts que ara
són d'actualitat: els jugadors *amateurs* esdevinguts per
la seva ciència o corpulència, professionals. Aquests si
que són una plaga. Aixís que despunten un xic en un
club ja posen a cotització la seva valúia, la seva empenta.
I com que els clubs, mercès an ells, guanyen, s'ha de
veure les seves exigències més o menys monetaries. Són
com certs fulanos que exploten una dòna i com més els
hi dòna més ne volen. Són els... deixem-ho córrer del
foot-ball.

Fins que vé una Junta Directiva, com una que en co-
neixem, i diu: prou! I aleshores s'han acabat les besses.
Que és l'exemple que hauràn de seguir tots els clubs
foot-ballístics si volen veure's lliures d'aquests morts
massa vius.

SIPI

Sepulcre viu

Oh dòna! tes mirades temptadores
me parlen d'un plaer inconegut,
ton cos rublert de corves seductores
em dona extranyats neguits d'inquietut.
Evoco amb ton somriure, enervadores
i profanes visions de lascitut,
quan passes triomfant a totes hores
malgastant la preuada joventut.
Mes ¡ai! que la companya de ma vida
jamai podràs ésser-la; tu ets mentida,
oh, dòna de belleses sensuales.
Tes carns tindran frescors de nova aubada
emperò en la teva ànima gastada,
hi regnen sols tenebres sepulcrales.

E. VILARET

Una mort natural

La viuda s'està desfent en un mar de llàgrimes, asse-
guda en el sofà.

El saló és ple de gent: parents i parentes, amics i
amigues, coneguts i conegudes. Tothom mira de aconso-
llarla, però inútilment. Ha sigut una mort tan sobtada, tan
prompte, quasi repentina, la del pobre senyor Romeu,
que ningú se'n sab avenir.

—Però... ¿com ha estat?

—Miri..., ja ho veu!

—Si semblava que reventés de salut...

—Ja ho veu!

—Si abans d'ahir vam fer el *xapó* plegats...

—Ja ho veu!

—Que's queixava d'alguna cosa?

—De res.

—Tenia gana?

—Aixís, aixís...

—Que havia perdut l'humor?

—Gastava el de sempre.

—Potser sofría i no deia res?

—Potser sí.

—Quin metge el visitava?

—Cap metge!... Quina necessitat de metge?... No li
dic que s'ha mort *tot sol*...

FBINA FBTA

—Però què voleu que li faci si ja és més mort que viu?...

MORTS EN VIDA

El senyor Domingo tenedor de llibres

Va venir al món amb una puntualitat absoluta i a sota l'aixella, en lloc del pa que conten que hi duen totes les criatures, ell hi va portar un llibre de números i un tractat de teneduría. Al comparèixer an aquesta vall de llàgrimes va engegar un plor discret, moderat, només que per compromís, i es quedà des d'aleshores conformat del tot amb la seva sort futura. Xuclava del pit de la seva mare a les hores senyalades, s'adormia quan era ocasió de fer-ho i fins al complir les imperioses necessitats que la naturalesa reclama, ho feia amb modus i consideració. El varen desmamar i ho va pendre amb estoica conformitat, començà a donar els primers passos

sense esbogerraments de cap mena i va pronunciar les primeres paraules amb cuidado i amb molta claretat. Més grandet anà a l'escola i començà a confegir amb relativa facilitat i a fer pals i ganxos amb tanta afiligranació que en ells s'hi endevinava al futur calígraf. A estudi hi anava sense gran entusiasme però també sense forta recansa, i de faltes no'n feu més que les que l'imposaren les diverses enfermetats—sarampió, catarro, etc.—propies de la canalla i que suportà pacientment i sense exageracions. L'història d'Espanya, la Geografia i la Gramàtica l'avorriren d'una manera sobirana i, en canvi, l'engrescaven l'Aritmètica i l'Escriptura. Com s'hi dalia en la xarxa intrincada dels números dels comptes més complicats i en l'execució de les lletres curosament perfilades!...

I arribà el temps aquell en que els pares que no baden se troben en la precisió de preocupar-se per a fixar a llurs fills el camí a emprendre. Els cabals no arribaven de bon troç per a fer-li seguir una carrera i tampoc els hi era plaent que aprengué un ofici manual que d'altra part la seva complexió poc robusta no haguera pogut resistir. I el feren tirar pel comerç que és allí on tothom cab, col·locant-lo de meritori a la casa Rafecas i Xirinachs, un magatzem de quincalla instal·lat en un pis fosc i humit del carrer de l'Argenteria. Per cinc duros al mes, En Domingo feia factures amb una rapides meravellosa, omplia declaracions de ferrocarrils, copiava cartes, escrivia talons i *vendits*, estenia lletres, repassava amb veu cançonera les partides dels «apartats» que li havia dictat un dependent, arxivava el copiador i registrava les cartes rebudes. Entrava a les vuit escases del matí i en sortia prop de les nou del vespre, amb un temps d'hora i mitja curta per anar a dinar. Quan plegava corria cap a casa seva a engolir-se el sopar i fugia corrents a passar una hora a l'academia a fer-se fort en la teneduría i a adquirir algunes nocions de francès.

Tancat tot de sant dia en aquella presó en forma de pis amb el qual hi estava renyit el sol i on l'aire no hi entrava per por de fer-s'hi mal; tenint d'escriure sempre amb l'escassa llum de gas, En Domingo se tornà flac i macilent i anà perdent paulatinament la vista. I quan deu anys més tard, per la mort de l'antic tenedor, la casa li confià tan honorable càrrec, ell adquirí unes ulleres que el devien acompanyar sempre més i havia perdut unes carns que ja no trobaria per anys que visqués. Però tot resignat i fins en certs moments quelcom content de la sort, seguia la vida monòtona contribuint a les despeses de casa seva amb els vinticinco duros que amb moneda contant i sonant la raó social Rafecas i Xirinachs li pagava les seves 300 hores de treball al mes.

UN IDILI INTERROMPUT

L'espectre del difunt.—No te la creguis, Mariano, que a mi em deia lo mateix!..

Vivia tranquil i reposat, fins que l'entremaliat Cupidus el ferí amb una de ses traidores sagetes. Una noia quieteta i plena de seny, bonica sense exageracions i treballadora fins a l'impossible, el trasbalsà per complert, fins a l'extrem de fer-li perdre algunes de les poques hores destinades a dormir i fer-lo restar encantat davant aquells grans llibres oberts que per enfilars-hi i escriure-hi, necessitava l'ajuda d'un llarc i esprimatxat tamburet. Com que allò no podia seguir, com que de resultes d'aquelles distraccions en podien valguer de menys els llibres sacrosants de la casa de comerç, En Domingo decidí pendre la resolució que el cas imposava i demanà la mà molsuda i feinadera de l'aixerida Marieta, mà que li fou entregada de bon grat i que unida a la seva el capellà de Sant Cugat va beneir solemniament en un rieller matí diumenjal d'una setmana de dues festes. Aquell va ésser l'únic replà agradable en l'escala de la vida del tenedor, aquells dies de relatiu repós varen ésser els únics que devia fer amb salut i alegria el pobre Domingo. Aquella contemplació de la naturalesa en companyia de la seva muller i en la solitud dolça i agradable d'un poble gironí, no li seria mai més permesa; la Natura la veuria amb compta-gotes pels voltants de la ciutat les tardes dels diumenges i amb la seva dona no hi estaria fins que hagués complert els seus deures amb el *Mayor*, el *Diario* i altres voluminoses eines d'assentar quartos... dels altres, i quan amb el cap ple de números i amb la vista marejada de tantes lletres anés a cercar en la pau de la llar, el descans de tot un dia de fadigós treball passat en un ambient de riquesa miserosa i de prosperitat egoísta.

Però En Domingo sabia que tots els mortals tenim el nostre *sino*, i el seu *sino*, la seva planeta era la d'ésser tota la vida un pacífic, inofensiu i resignat tenedor de llibres. Ell ja veia que n'hi havien molts que's rebel·laven contra llur sort (o millor, contra la desgracia) però havia nascut per resignar-se tota la vida, per pendre amb paciència tot lo que l'infortuni li deparava; ell no era bó per la revolta; ell no coneixia més que l'obligació, la feina imperiosa que no's podia el·ludir, el compliment del dever. I aquest compliment era la seva norma en tots els ordres: com a dependent, com a ciutadà i com a marit. Al despatx hi anava matemàticament a les hores marcades, feia tota la feina que's presentava sense ron-

dinar i plegava quan s'acabava el treball, que sempre era més tard que lo del tracte. Com a ciutadà comprava la cédula, obeïa a ulls clucs totes les ordenances municipals i les reials ordres i quan venien eleccions anava a emetre el vot carregat de bona fè però sense l'entusiasme del convençut. I com a home de sa casa complia lo que exigeix el sagrat matrimoni, fent-se agradable a la muller, aportant-hi tot el guany i comprant una criatura al temps reglamentari.

La Marieta feia veritables miracles en la distribució dels pocs quartos que entraven en aquella casa. Semblava mentida que'l migrat sou d'En Domingo, qui després de quinze anys d'estar col·locat guanyava trenta cinc duros, pogués omplir totes les despeses d'aquella família de sis persones, de les quals, quatre boques que menjaven tot lo que's presentava i que mai quedaven satisfetes. Però amb empentes i rodolons la vida passava tranquila i quieta sense brusquetats, sense relleus, sense grans alegríes, però també sense aplanadores tristeses.

Ja feia temps que'l pobre senyor Domingo estava delicat. De tan estar abocat sobre els llibres, el seu còs s'havia corvat notablement; faltat d'aire pur i no havent tastat gairebé mai el sol benefactor, el seu pit estava tarat i el més lleu ventet el refredava. I contragué una enfermetat crònica que a cada punt el feia estar malalt i que portava a la seva dona temors ben fundats d'una mala fi. I ell que des del seu casament no havia fet mai cap festa, se vegé obligat a faltar algunes voltes al despatx. Però En Domingo tenia una recta consciència del seu deure i encara no's veia amb la força suficient per sortir de casa, se'n anava a la feina que no's podia quedar enrera, a continuar la seva eterna conversació amb aquells llibres descomunals que ja gairebé no podia moure.

I a mig novembre va fer el darrer «asiento». Un vespre al sortir del treball, un airet fi i borrascós, precursor dels primers frets, el sobtà desagradablement i l'emmalaltí. Feu uns quants dies de llit i no valguent-li els auxiliis de la ciència, donà la seva ànima a Déu amb gran serenitat, amb tota resignació, pot-ser content de deixar aquesta vida per ell tan monòtona i ensopida.

La mort de l'honradíssim tenedor va causar un veritable sentiment a tots els qui el coneixien. Al seu enterro fins hi varen assistir els amos, els quals li dedicaren una corona de cinc duros amb una inscripció en lletres daurades que deia: «La casa Rafecas y Xirinachs a su antiguo dependiente». També hi anà una comissió de tres empleats representant el personal i molts corredors i representants que l'havien conegut i admirat. Tothom se va adonar aleshores que la societat havia perdut un d'aquests homes models que no fan cap mal, que mai se planyen de la sort adversa, que no envegen a ningú i que és mostren propicis a estimar a tothom. I així, tots el ploraren.

Fins el senyor Rafecas, sentat greument en el seu despatx, amb veu prou forta per a que tots els dependents ho sentissin, ho deia a un representant amic:

—Cregueu que he sentit la mort del senyor Domingo com d'un de la família! Feia tan temps que era amb nosaltres, que ens el estimavem molt. Pobret! Anar-se a morir justament ara... ara que li volíem pujar el sou...

JORDI CATALÀ

Antoni López, editor, Rambla del Mig, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

TELÉFONO 4115

Don Juan Tenorio

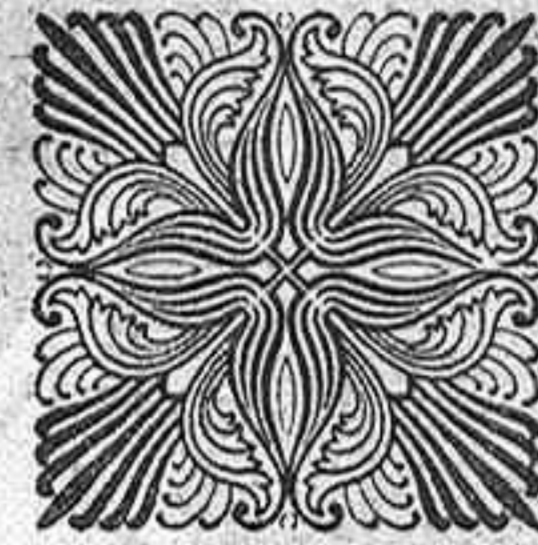
Drama religioso fantástico

POR

Don JOSE ZORRILLA

UNA peseta

UNA peseta

Se ha puesto a la venta

El Año en la Mano

Almanaque - enciclopedia de la vida práctica para 1917

EL AÑO EN LA MANO

es el resumen de todos los acontecimientos mundiales en todos los órdenes de la vida

UN TOMO	{	Edición económica.	1'50 pesetas
		» de lujo encuadernado en tela.	2'— »

El nuevo Tenorio

Leyenda dramática en prosa y verso

POR

JOAQUÍN M.ª BARTRINA y R. ARÚS

Pesetas 2

Pesetas 2

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, frança de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

